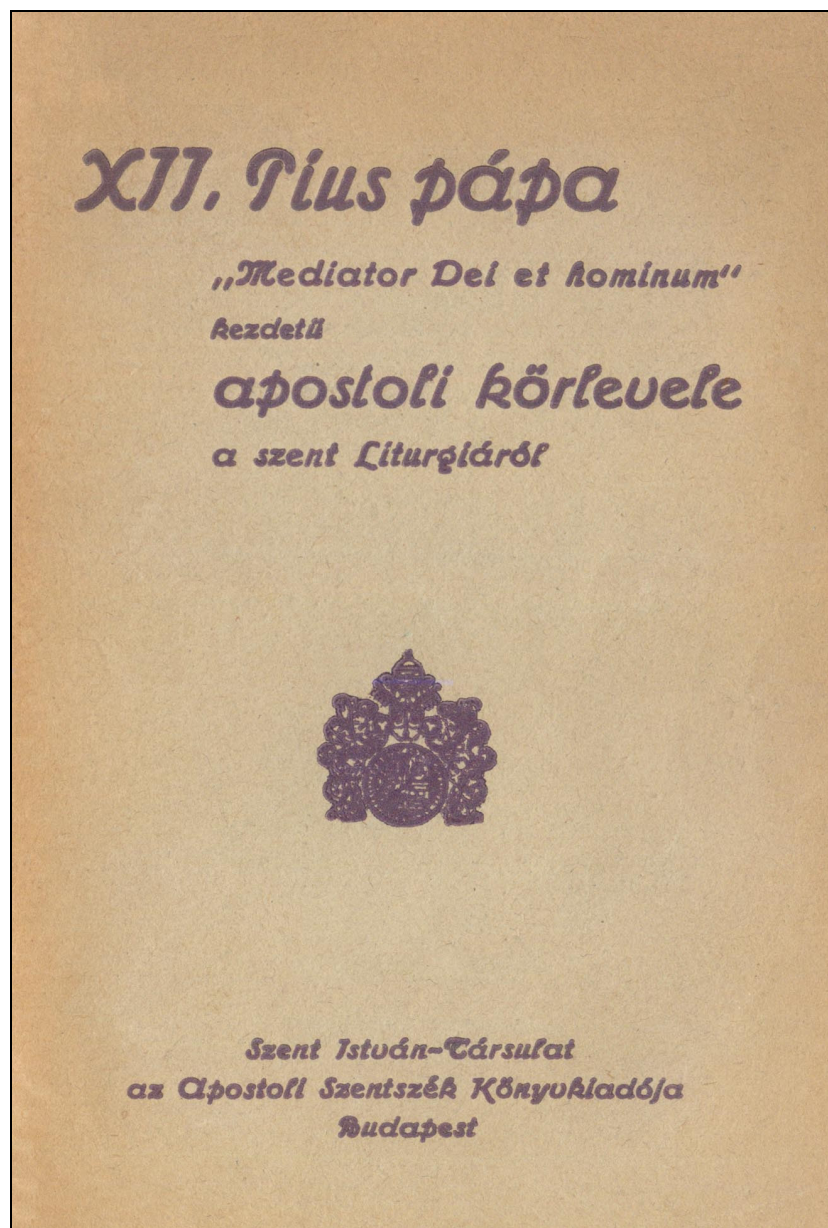

XII. Pius pápa „Mediator Dei et hominum” kezdetű apostoli körlevél a szent liturgiáról

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

**XII. Pius pápa
„Mediator Dei et hominum”
kezdetű apostoli körlevél a szent liturgiáról**

Nr. 1154/1948. Imprimatur.
Strigonii, die 12. Februarii 1948.
Dr. Joannes Drahos,
vicarius generalis.

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című füzet elektronikus változata. A füzet a Szent István Társulat kiadásában, Budapesten jelent meg év nélkül (1948-ban). Az elektronikus változat a Szent István Társulat engedélyével készült.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
Bevezetés	4
I. rész. A Liturgia fogalma, eredete, fejlődése	7
I. A Liturgia nyilvános istentisztelet	7
II. A Liturgia belső és külső istentisztelet	10
III. A Liturgia az egyházi hierarchia irányítása alatt áll	14
IV. A Liturgia fejlődése	17
V. A Liturgia fejlesztése nem lehet magánemberek kezdeményezése	18
II. rész. Az Oltáriszentség kultusza	21
I. A szentmiseáldozat lényege	21
II. A hívek részvétele a szentmiseáldozatban	24
1. Mennyiben mutatják be a szentmisét a pappal együtt	25
2. A híveknek maguknak is áldozattá kell válniok	28
3. Eszközök a tevékenyebb részvétel előmozdítására	30
III. A szentáldozás	31
IV. A szentségimádás	35
III. rész. A szent zsolozsma és az egyházi év	38
I. A szent zsolozsma	38
II. A hittitkok megünneplése az egyházi év keretében	41
III. A szentek ünnepei	44
IV. rész. Lelkipásztori irányelvek	46
I. A nem szoros értelemben vett liturgikus ájtatosságok ajánlása	46
II. Liturgikus szellem és liturgikus apostolság	48

Bevezetés

Tisztelendő testvéreinknek, a pátriárkáknak, primásoknak, érsekeknek, püspököknek és az egyes helyek főpásztorainak, kik békében és közösségben élnek az apostoli Szentszékkal.

Tisztelendő Testvérek!

Üdvöt és apostoli áldást!

1.

Az „Isten és az emberek közötti közvetítő”¹, a nagy főpap, aki áthatolt az egeken, Jézus az Isten Fia,² midőn magára vállalta az irgalmasság művét, amely által az emberiséget égi jótéteményekkel elárasztotta, kétségtelenül azt akarta, hogy helyreállítsa a viszonyt, amely az embert a Teremtőjéhez fűzi és amelyet a bűn megromlott; azt akarta továbbá, hogy Ádám szerencsétlen sarjadékát, amelyet az áteredő bűn megfertőzött, visszavegye a mennyi Atyához, mindennek végső Okához és Céljához. Ezért, midőn itt e földön időzött, nemcsak a Megváltásról hozott nekünk hírt és nemcsak a várva-várt Isten-országot hirdette meg, hanem állandóan a lelkek üdvén fáradozott imával és önfeláldozással, míg végül a keresztfán „önmagát adta szeplőtelen áldozatul az Istennek, hogy megtisztítsuk lelkiismeretünket a holt cselekedetektől, hogy az élő Istennek szolgáljunk”.³ Ilymódon minden földi halandót szerencsésen visszahívott arról az útról, mely csak a kárhozatba és a pusztulásba vezetett volna, és ismét az Isten felé irányította őket. Most már mindenki azzal adhat dicséretet az Istennek, hogy a saját megszentelésén a saját munkájával működik közre, bár ez a megszentelődés is végeredményben az ártatlan Bárány véreből fakad.

2.

Mármost az isteni Megváltó azt akarta, hogy papi élete, amelyet halandó testben imáival és áldozatával megkezdett, folytatódjék a későbbi századokon keresztül titokzatos testében, az Egyházban. Ezért látható papságot rendelt, mely minden helyen tiszta áldozatot mutasson be,⁴ hogy minden ember napkelettől napnyugatig megszabaduljon bűneitől és önként, lelkiismeretének parancsára hallgatva, szívesen szolgáljon az Istennek.

3.

Az Egyház, hűségesen engedelmeskedvén Alapítója parancsának, Jézus Krisztus papi tevékenységét elsősorban a szent Liturgián keresztül gyakorolja. Teszi ezt mindenekelőtt az oltáráldozatban, amely a keresztáldozat megújítása,⁵ és csak a bemutatás módjában különbözik attól;⁶ gyakorolja azután Jézus papi tevékenységét a szentségeken keresztül, amelyek különleges eszközei a kegyelmi életben való részesedésünknek; végül a szent zsolozsmán keresztül, amelyet napról-napra bemutat a Mindenhatónak. „Mily gyönyörű látványt nyújt ég és föld számára az imádkozó Egyház – írja boldogemlékü elődünk, XI. Pius –, amikor éjjel és nappal megszakítás nélkül zengi az Istentől sugalmazott zsoltárokat; nincs a napnak olyan órája, amelyet nem szentelne meg az istentisztelet; nincs olyan életkor, amelyek

¹ 1Tim 2,5.

² Vö. Zsid 4,14.

³ Vö. Zsid 9,14.

⁴ Vö. Mal 1,11.

⁵ Conc. Trid., Sess. XXII. c. 1.

⁶ Ugyanott, c. 2.

nem volna meg sajátos helye abban a közös hálaadásban, imáadásban, könyörgésben és engesztelésben, amelyet Krisztus titokzatos teste, az Egyház végez”.⁷

4.

Ismeretes előttek, Tisztelendő Testvérek, hogy a múlt század végén és a jelen század elején különleges módon felébredt az érdeklődés a liturgikus tanulmányok iránt, mégpedig nemcsak magánemberek dicséretes buzgalmából, hanem mindenekelőtt a kiváló bencésrend egynémely kolostorának komoly és kitartó munkája révén. Ilymódon nemcsak több európai országban, hanem még a tengerentúl is üdvös versengés támadt ebben a kérdésben. Ennek a dicsérendő versengésnek üdvös gyümölcsei megnyilvánultak tudományos téren, amikor a nyugati és keleti szertartások mélyebb és alaposabb ismeretét hozták magukkal, de megnyilvánultak sok kereszténynek lelki és magánéletében is.

5.

Az oltár szent áldozatának szertartásait jobban megismerték, megértették és becsülni kezdték; többen és gyakrabban járultak a szentségekhez; a liturgikus imák szépségét inkább tudták értékelni; az Eucharisziát pedig az igazi keresztény élet és jámborság forrásának és középpontjának kezdték tartani, mint ahogy az is. Ezenkívül sokkal világosabb lett az emberek előtt az a tény, hogy a keresztény hívek összessége egy és elválaszthatatlan testet alkot, amelynek a feje Krisztus, és hogy éppen ezért a híveknek is őket megillető módon részt kell venniük a szent szertartásokban.

6.

Ismeretes előttek az apostoli Szentszéknek az az állandó gondja, amellyel arra törekedett, hogy a rábízott keresztény nép helyes és gyakorlati liturgikus érzékkel teljék el; nem kevésbé pedig az a szándéka, hogy az istentiszteletet külsőleg is méltóképpen mutassák be. Éppen ez okból mi magunk is nyomatékosan hangsúlyoztuk 1943-ban, az Örök Város nagyböjti szónokai előtt tartott szokásos beszédünkben, hogy figyelmeztessék hallgatóikat az eucharisztikus áldozatban való tökéletesebb részvételre; nemrégiben pedig a Zsoltárok könyvét, amelynek oly nagy szerepe van a katolikus Egyház imaéletében, az eredeti szövegből ismét lefordítottuk latin nyelvre, szintén attól a szándéktól vezetve, hogy a liturgikus imák érthetőbbekké legyenek és ezáltal mélységük és szépségük jobban feltáruljon.⁸

7.

Mégis, bár ezek a tanulmányok a belőlük származó üdvös következmények miatt nem csekély vigasztalásunkra szolgálnak, lelkiismeretünk parancsa követeli, hogy figyelmünket ráirányítsuk arra a liturgikus megújulásra, amelyről egyesek beszélnek, és gondosan ügyeljünk arra, hogy a kezdeményezések ne menjenek túl a kellő határon, sem pedig a legkisebb hibába ne essenek.

8.

Míg tehát egyrészt fájdalommal látjuk, hogy némely helyütt csak nagyon csekély, vagy éppen a semmivel egyenlő a szent Liturgia iránt való érzék, hozzáértés és foglalkozás, ugyanakkor másrészt félelemtől nem mentes aggodással tapasztaljuk, hogy egyesek túlságosan is hajhásszák az újdonságokat, és ennek következtében eltérnek a helyes tanítás és

⁷ *Caritate Christi* enciklika, 1932. május 3.

⁸ *Vö. In cotidianis precibus* motuproprio, 1945. márc. 24.

az okosság útjáról. Gyakran ugyanis olyan elveket szőnek bele a liturgikus megújulásról szóló tanácsaikba és óhajtásaikba, amelyek néha csak elvi síkon, máskor azonban gyakorlati téren is kárt okoznak ennek a szent ügynek, sőt oly tévedéseket is kevernek belé, amelyek már a katolikus hitet és aszketikát érintik.

9.

A Liturgia szent tudományának ugyanis éppen a hit és erkölcs sértetlensége a legfőbb szempontja, és szükséges, hogy mindenképpen összhangban álljon az Egyház bölcs megnyilatkozásaival. Mármost a Mi feladatunk, hogy amit eddig helyesen cselekedtek, azt dicsérjük és ajánljuk, ami pedig a helyes útról eltér, azt visszatartsuk és elítéljük.

10.

Semmiképpen se higgyék a lanyhák és a hanyagok, hogy őket igazoljuk akkor, amikor a tévedőket megfeddjük és a túlmeréseket megfékezzük; viszont a meggondolatlan túlzók se tekintsék dicséretüknek, amikor a közönyösek és tétleneket figyelmeztetjük.

11.

Hogy ebben a Körlevélben elsősorban csak a latin Liturgiáról szólunk, annak oka nem az, mintha a keleti Egyház tiszteletreméltó Liturgiái iránt kisebb megbecsüléssel viseltetnénk, hiszen azok az ősi és nagyértékű forrásokból ránkmaradt szertartások éppoly kedvesek számunkra; – eljárásunknak oka csupán abban rejlik, hogy a nyugati Egyház viszonyai kívánják meg különleges módon tekintélyünk latbavetését.

12.

Hallja tehát meg minden keresztény készséges lélekkel a közös Atya szavát, aki azt kívánja, hogy mindannyian, kik vele oly szorosán összetartoznak, együtt lépjenek az Isten oltára elé, ugyanannak a hitnek megvallásában, ugyanazoknak a parancsoknak megtartásában és ugyanannak az áldozatnak egy szívvel és lélekkel való bemutatásában. Ezt kívánja az Istennek kijáró tisztelet, de ezt kívánják a mai idők szükségletei is. Most ugyanis, miután a hosszú és kegyetlen háború féltékenységből és hadicselekmények következtében válaszfalakat emelt a népek közé, minden jószándékú ember keresi azt az utat, amelyen keresztül az egyetértést újra el lehetne érni. Nem hisszük azonban, hogy bárminő javaslatnak vagy kezdeményezésnek lehetne akkora összeforrasztó ereje, mint annak a gyakorlati vallásos életnek és szellemnek, amellyel minden kereszténynek el kell telve lennie, és amelytől vezetnie kell. Ez a vallásosság pedig azt jelenti, hogy mindenkinek ugyanazt a hitet kell őszinte lélekkel befogadnia, ugyanazoknak a törvényes előjáróknak kell önként és készséges lélekkel engedelmeskednie, végül pedig mindannyiunknak ugyanazt a külső tiszteletet kell megadnunk az Úristen felé, hogy ezáltal testvéri közösség létesüljön közöttünk, hiszen „egy test vagyunk sokan, mindnyájan, kik egy kenyérben részesülünk”.⁹

⁹ 1Kor 10,17.

I. rész. A Liturgia fogalma, eredete, fejlődése

I. A Liturgia nyilvános istentisztelet

13.

Az embernek kétségkívül az a legfőbb feladata, hogy önmagát és egész életét az Isten felé állítsa be. Hiszen „Ő az, akihez, mint legfőbb jóhoz, mindannyiunknak kapcsolódnunk kell; Ő az, akit, mint végső célunkat, mindig választanunk kell; és ha ezt a célt könnyelműen vétkezvén elveszítettük, hittel és hűséget ígérve vissza kell szerezünk”.¹⁰ Mármost akkor állítjuk be életünket helyesen az Isten felé, ha elismerjük mindenekfelett álló fölségét és tanítói hatalmát, készséges szívvel befogadjuk az Istentől kinyilatkoztatott igazságokat, lelkiismeretesen megtartjuk törvényeit, és minden tettünkkel és fáradozásunkkal Őt szolgáljuk; vagyis – röviden összefoglalva – ha megadjuk neki, az egy igaz Istennek, a vallás által megkövetelt illő tiszteletet és hódolatot.

14.

Ez a feladat ugyan elsősorban az egyes embert kötelezi, de kötelezi a társadalmi és kölcsönös kapcsolatok révén kialakult egész emberi közösséget is, mely szintén függő viszonyban van az Isten tekintélyétől.

15.

Annál is inkább kötelességünk ez az Istennek kijáró külső tiszteletadás, mert ő a természetfeletti életrendbe hívott meg minket.

16.

Ezért látjuk azt, hogy Isten, midőn az ószövetségi törvényt alkotta, a külső szertartásokra vonatkozóan is parancsokat adott és pontos szabályokat állított fel, amelyek kötelezték a népet a törvényes istentisztelet bemutatásakor. Evégből rendelt tehát el áldozatokat és állapította meg az adományok bemutatásának különféle szertartásait. Világos utasításokat adott mindarra vonatkozóan, ami a frigyládát, a templomot, vagy az ünnepek megszentelését illette. Papi törzset és főpapot állított, sőt még az áldozati cselekmények bemutatónak ruháit is előírta, és meghatározott általában mindent, ami az istentiszteletre vonatkozott.¹¹

17.

Az ószövetségi istentisztelet azonban mégsem volt más, mint árnyékképe annak az újnak,¹² amelyet az Újszövetség Főpapjának kellett bemutatnia a mennyei Atya előtt.

18.

Éppen ezért, amint az „Ige testté lőn”,¹³ mindjárt megnyilatkoztatja a világ előtt papi küldetését, mégpedig azzal, hogy aláveti magát a mennyei Atyának, amint tette később is, egész életében: „Íme jövök ... hogy megcselekedjem, Isten, a te akaratodat...”¹⁴ Ezt az

¹⁰ Szent Tamás: *Summa Theol.* II–II. q. LXXXI. art. 1.

¹¹ Vö. Lev.

¹² Vö. Zsid 10,1.

¹³ Jn 1,14.

¹⁴ Zsid 10,5–7.

önátadást legcsodálatosabb módon a keresztdozatban valósította meg: „Ezzel az akarattal szenteltettünk meg Jézus Krisztus testének egyszer való feláldozása által”.¹⁵

Az emberek közt töltött egész élete ugyanezt a célt szolgálta. Mint kisgyermek bemutatja magát az Úrnak a jeruzsálemi templomban; mint ifjú, visszatér oda; később pedig ismét és ismét betér a templomba, hogy tanítsa a népet és hogy imádkozzék. Mielőtt megkezdene nyilvános működését, negyvennapos böjtöt tart, és mindenkit oktat szóval és példával, hogy imádkozzék az Istenhez nemcsak nappal, de még az éjjeli órákban is. Mint az igazság tanítómestere, „megvilágosít minden embert”,¹⁶ hogy a halandók megismerjék a halhatatlan Istent, és ne legyenek „a visszahúzódás fiai a végromlásra, hanem a hitői az élet elnyerésére”.¹⁷ Kormányozza nyáját, mint annak pásztora, és elvezeti az élet legelőire. Törvényt ad, hogy senki el ne távolodjék tőle és az általa megmutatott helyes útról, hanem mindnyájan szentül éljenek az ő befolyása és irányítása mellett. Az utolsó vacsorán, ünnepi szertartással és külsőségekkel új Húsvétot ünnepel, és elrendeli ennek folytatását az Oltáriszentség alapítása által. A rákövetkező napon, az ég és föld között kifeszítve, bemutatja megváltó életáldozatát, és általvert szívéből árasztja ki a szentségeket, amelyek a megváltás kincseit juttatják el az emberek lelkéhez. Mindezt csakis a végből teszi, hogy a mennyei Atyát megdicsőítse és az embereket az életszentségnek egyre magasabb fokára vezesse.

19.

Mennybemenetele után is azt kívánja, hogy sohase szűnjék meg az istentisztelet, amelyet Ő alapított földi élete folyamán. Nem hagyta ugyanis árván az emberiséget, hanem, míg egyrészt hathatós és állandó védelmezőnk és szószólónk a mennyei Atyánál,¹⁸ másrészt ugyanakkor segítséget nyújt számunkra az Anyaszentegyházon keresztül, amelyben jelen van minden időben. Az igazság oszlopává¹⁹ és a kegyelmek szétosztójává tette azt az Egyházat, amelyet saját keresztdozatával alapított, megszentelt és örökre megszilárdított.²⁰

20.

Az Egyháznak tehát ugyanaz a célja, föladata, hivatása, mint magának a testté lett Igének, nevezetesen: tanítani mindeneket az igazságra, kormányozni és vezetni az emberiséget, és végül Istennek tetsző és kedves áldozatot bemutatni. Ezen az úton kell az Egyháznak helyreállítania azt a csodálatos kapcsolatot és egységet, amely a teremtményt Teremtőjéhez fűzi, és amelyről a nemzetek apostola így ír: „Már nem vagytok idegenek és jövevények, hanem a szentek polgártársai és az Isten házanépe, az apostolok és próféták alapjára rakott épület, melynek szegletköve maga Krisztus Jézus. Benne az egész egybeszerkesztett építmény az Úr szent templomává növekszik. Ti is egybeépültök benne az Istennek lakóhelyévé a Lélekben”.²¹

Az isteni Üdvözítőtől alapított társaság tehát tanításával és kormányzóhiatalával, áldozatával és a Jézus-rendelte szentségekkel, nemkülönben pedig az Úrtól nyert küldetésével, imáival és vérének hullásával csak azt az egy célt szolgálja, hogy napról-napra növekedjék és egységben maradjon. Mindez pedig akkor valósul meg, ha Krisztus beleépül és kitárul az ember-lelkekbe, a lelkek viszont beleépülnek és kitárulnak Krisztusba, hogy ezáltal

¹⁵ Zsid 10,10.

¹⁶ Jn 1,9.

¹⁷ Zsid 10,39.

¹⁸ Vö. Jn 2,1.

¹⁹ Vö. 1Tim 3,15.

²⁰ Vö.: IX. Bonifác: *Ab origine mundi*, 1391. okt. 7.; III. Kallixtus: *Summus Pontifex*, 1456. jan. 1.; II. Pius: *Triumphans Pastor*, 1459. ápr. 22.; XI. Ince: *Triumphans Pastor*, 1678. okt. 3.

²¹ Ef 2,19–22.

ebben a földi számkivetés völgyében egyre növekedjék az a templom, ahol az isteni Fölség tetsző és helyes tiszteletben részesül. Éppen ezért az Egyház isteni Alapítója együtt végez Egyházával minden liturgikus cselekményt. Jelen van az oltár szent áldozatánál, mind a bemutató személyében, mind pedig elsősorban a szentségi színek fátyola mögött. Jelen van a szentségekben erejénél fogva, amelyet beljűk önt, hogy a megszentelődés eszközeivé váljanak. Jelen van végül Jézus az Egyház istendicséreteiben és könyörgéseiben, amint írva van: „Ahol ketten vagy hárman összejönnek az én nevemben, én is ott vagyok közöttük”.²²

A szent liturgia tehát nem más, mint az a nyilvános istentisztelet, amelyet a mi Üdvözítőnk, mint az Egyház feje, bemutat a mennyei Atyának, és amelyet a hívek közössége bemutat Alapítójának és rajta keresztül az örök Atyának. Tehát, röviden összefoglalva, a szent Liturgia Jézus Krisztus egész titokzatos testének, a Fejnek és a tagoknak nyilvános istentisztelete.

21.

A Liturgia ugyanakkor kezdődött, amikor maga az Egyház. Már az első keresztények is „állhatatosan kitartottak az apostolok tanításában, a kenyértörésnek közösségében és az imádságokban”.²³ Ahol csak az Egyház pásztora a hívek közösségét létrehozzák, oltárt állítanak fel, amelyen a szent cselekményeket bemutatják, és amely körül egyéb szertartásokat végeznek az emberek megszentelésére és az Isten dicsőségére. Ilyen egyéb szertartásokon elsősorban a szentségek kiszolgáltatását kell érteni, amelyek üdvösségünk hét forrását alkotják; azután az imádságos Isten-dicséretet, amelyben a keresztények közösen vettek részt, Szent Pál apostol buzdításának szellemében: „Minden bölcsességgel tanítsátok és intsetek egymást, zsoltárokkal, szent dalokkal, lelki énekekkel és hálaadással énekeljétek szívből az Istennek”.²⁴ Ide tartozik az ószövetségi könyvek, a próféták, evangéliumok és az apostolok leveleinek olvasása, és végül a homília, azaz a szentbeszéd is, mely emlékezetébe idézi a gyülekezetnek az isteni Mester parancsait, azokat magyarázza, Krisztus életének jelentősebb eseményeiről megemlékezik, és az összes jelenlévőket tanítással és példák elmondásával buzdítja.

22.

Kialakul az őskeresztény istentisztelet formája a külső körülményeknek és a hívek szükségleteinek megfelelően, majd később új és új szertartásokkal, cselekvényekkel és imákkal gazdagszik, mindig ugyanattól a szándéktól vezetve: „Hogy ezekkel a külső jelekkel önmagunkat is buzdítsuk, tudatára ébredjünk annak, hogy mennyit haladtunk előre, és kedvet kapjunk a további előhaladásra, – mert annál mélyebb lesz a hatás, minél lángolóbb volt előtte a vágyódása”.²⁵ A lélek így jobban és könnyebben tud fölemelkedni az Istenhez. Jézus Krisztus örök főpapsága ezen az úton nyilvánul meg a történelem folyásán, hiszen a Liturgia nem más, mint Krisztus papi működése az Egyházban. Az Egyház, akárcsak isteni Feje, mindenkor ott áll gyermekei mellett, segíti, és a megszentelődésre buzdítja őket, hogy természetfeletti szépségtől övezve eljussanak egykor a mennyei Atyához. Újjászüli a kegyelmi életre mindazokat, kik e világra születtek; a Szentlélek erejével megerősíti őket, hogy harcolni tudjanak az ördög incselkedései ellen; az oltár szent áldozatához hívja őket és buzdítja, hogy méltóképpen vegyenek részt az eucharisztikus áldozat bemutatásában; táplálja őket az angyalok kenyerével, hogy egyre erősebbekké legyenek. Megvigasztalja és fehérre mossa azok lelkét, akiket megsebzett és bemocskolt a bűn; törvényes szertartással fölszenteli

²² Mt 18,20.

²³ ApCsel 2,42.

²⁴ Kol 3,16.

²⁵ Szent Ágoston: *Epist. 130, ad Prob. 18.*

azokat, akiket Isten a papi életre meghívott. Égi kegyelmekkel és ajándékokkal halmozza el azoknak tiszta házasságát, akik keresztény családot akarnak alapítani. Miután a szent Útravalóval és a Szentkenettel ellátta a nagybetegeket, haláluk után mélységes áhítattal kikíséri gyermekeinek holttestét a sírhoz, tisztelettel elföldeli őket, és a szent kereszt jelét helyezi fejük fölé, hogy egykor majd innen támadjanak fel teljes dicsőségben. Ünnepeles módon megáldja azokat, akik a szerzetesi élet tökéletessége után vágyódnak és az Istennek akarják magukat szentelni. Segítő kezét nyújtja azoknak a lelkeknek, kik a tisztító tűz lángjai közt közbenjárásáért esengenek, hogy eljussanak végül az örök boldogság hónába.

II. A Liturgia belső és külső istentisztelet

23.

Minden istentiszteletnek, amelyet az Egyház bemutat, nemcsak külsőnek, hanem belsőnek is kell lennie.

Külsőnek kell lennie az istentiszteletnek, mert így követeli az emberi természet, mely testből és lélekből áll, továbbá, mert maga az Isten rendelte, hogy „míg Istent látható módon megismerjük, általa a láthatatlanok szeretetére ragadtassunk”.²⁶ Külső az istentisztelet, mert ami a lelkünkben fakad, azt természetesen módon az érzékek útján fejezzük ki. Külsőnek kell lennie annál is inkább, mert az istentisztelet nemcsak az egyes ember feladata, hanem az egész emberi társadalomé; márpedig közös vallási cselekményt nem lehet elképzelni külső megnyilvánulások nélkül. Külsőnek kell lennie végül az istentiszteletnek, mert csak így juthat megfelelő módon és méltóképpen kifejezésre Krisztus titokzatos Testének egysége; ezt az egységet csak így értjük meg igazán, csak így nyerünk belőle erőt és csak így lelkesülünk fel az érte végzett munkára, mert „jóllehet maguk a szertartások nem tartalmaznak önmagukban véve sem életszentséget, sem tökéletességet, mégis, a vallásnak olyan külső megnyilvánulásai, amelyek a külső jelek által a lelket tiszteletre ébresztik a szent dolgok iránt, a szívet felemelik, a jámborságot növelik, a szeretetet lángolóbbá teszik, a hitet fokozzák, az áhítatot erősítik, az egyszerűbb embereket oktatják, az Isten dicséretét szépítik, a vallást megőrzik, és az igaz hívőket az eretnekektől és szakadároktól megkülönböztetik”.²⁷

24.

Mindazonáltal az istentisztelet leglényegesebb elemének bensőnek kell lennie. Mindig Krisztusban kell élnünk, neki magunkat egészen átadnunk, hogy Őbenne, Ővele és Őáltala adassék dicsőség a mennyei Atyának. A szent Liturgia követelménye, hogy ez a két alapelem, a külső és a belső, egybeolvadjon. Ez a gondolat magában a Liturgiában igen gyakran kifejezésre jut, valahányszor valami külső vallásgyakorlatot ír elő. Így például, amikor a bűnről van szó, figyelmeztet minket, „hogyan amit önfegyelmünk külsőleg vall, bensőleg hatásossá váljék”.²⁸ Ha nem így történnék, az egész vallás nem volna más, mint üres és gondolat nélküli formáság. Ti is tudjátok, Tisztelendő Testvérek, hogy az isteni Mester méltatlannak tekinti a templomhoz és kivetendőknek ítéli azokat, akik szép és választékos szavakkal és színpadi pózokkal vélik az Istent tisztelni, és azt hiszik, hogy el lehet nyerni az üdvösséget akkor is, ha valaki nem tépi ki gyökerestől a lélekbe beleszáradt bűneit.²⁹ Az Egyház éppen ezért megkívánja híveitől, hogy az Üdvözítő lábához boruljanak és kifejezzék előtte imádásukat és szeretetüket; megkívánja, hogy a tömegek hasonlónak váljanak az Úr jeruzsálemi bevonulását ujjongó énekkel és dicséretekkel kíséző gyermeksereghez, a dicséret

²⁶ *Római misekönyv*, karácsonyi prefáció.

²⁷ I. Card. Bona: *De divina Psalmodia*, cap. 19. § III. 1.

²⁸ *Római misekönyv*, Csütörtök nagybőjt 2. vasárnapja után, Secreta.

²⁹ Vö. Mk 7,6 és Iz 29,13.

és hála himnuszait zengve a királyok Királyának és minden jó szerzőjének; megkívánja, hogy hol bűnbánó lélekkel, hol pedig ujjongva és örvendezve mondják imáikat, hogy ők is, mint az apostolok a Tibériási-tenger partján, tanúi lehessenek az Isten irgalmának és hatalmasságának; vagy pedig átengedjék magukat és mindenüket Istennek a szemlélődés fényében és az elragadtatás gyönyörűségében, mint egykor Péter a Tábor hegyén.

25.

Súlyosan tévednek tehát a szent Liturgia fogalmát illetően azok, akik nem látnak benne mást, mint az Istent megillető tiszteletnek érzékelhető külső formáit, vagy pusztá díszet; és hasonlóan tévednek azok is, akik nem látnak benne egyebet, mint szabályok és előírások foglalatát, amellyel az Egyház az egyes szertartások végzését szabályozza.

26.

Mindenkinek tudnia kell tehát, hogy nem lehet az Istent méltóképpen tisztelni, ha ugyanakkor a lelkünk nem törekszik nagyobb tökéletességre; de tudnia kell továbbá azt is, hogy semmi sem szolgálja annyira a lelkek megszentelődését, mint éppen az a tisztelet, amelyet az Egyház, isteni Fejével egyesülve, az Istennek bemutat.

27.

Ez a megszentelő hatás az oltáráldozat és a szentségek esetében elsősorban a dologi teljesítmény alapján (*ex opere operato*) következik be. Azoknak az imáknak és szertartásoknak esetében viszont, amelyekkel az Egyház, Jézus Krisztus ártatlan jegyese övezi az oltáráldozatot és a szentségeket, valamint a szentelmények és a többi, az Egyház által alapított szertartások esetében, a megszentelő hatás elsősorban az Egyház személyi teljesítménye következtében (*ex opere operantis Ecclesiae*) jön létre, mivel az Egyház szent, és együttműködik Fejével.

28.

Felhívjuk ezért itt figyelmeteket, Tisztelendő Testvérek, hogy ügyeljete azokra az új elméletekre, amelyeket az úgynevezett „tárgyi vallásosságról” („*pietas obiectiva*”) hangoztatnak. Ezek az elméletek ugyanakkor, amikor Krisztus titokzatos testének dogmájáról, vagy a kegyelem szentségközlő hatásáról, vagy a szentségeknek és az eucharisztikus áldozatnak hatásáról beszélnek, mégis arra irányulnak, hogy az úgynevezett „alanyi” vagy „személyes vallásosságot” háttérbe szorítsák, avagy teljesen mellőzzék.

29.

Kétségtelen, hogy a liturgikus cselekményekben, mindenekelőtt pedig az oltár szent áldozatában megváltásunk műve folytatódik, és annak gyümölcseiben részesülünk. Krisztus ma is és mindennap a mi üdvösségünkön munkálkodik a szentségekben és a szentmiseáldozatban: ezeken keresztül engeszteli meg érettünk az Istent és szenteli meg az emberi nemet. Ezeknek csakugyan van úgynevezett „tárgyi” hatásuk, amennyiben lelkünket Jézus Krisztus isteni életének részesévé teszik. Tehát nem a mi erőnkől, hanem isteni erő révén van meg az a hatásuk, hogy a tagok imáit összekössék a Főnek imáival, és e kettőt valamiképpen közösségbe forrasszák össze. Ezekből a kétségtelen tényekből egyesek arra következtetnek, hogy a keresztények egész vallásosságának a Krisztus titokzatos Testéről szóló hittitokban kell magát kiélnie, anélkül, hogy szó lehetne – mint mondják – „személyes”, vagy „alanyi vallásosságról”. Éppen ezért úgy vélik, hogy háttérbe kell szorítani a vallásos életnek minden olyan megnyilatkozását, mely nincs szoros összefüggésben a szent Liturgiával, és a nyilvános istentiszteleten kívül történik.

30.

Mindenki világosan láthatja, hogy a vallásosságnak erről a két fajáról levont következtetések teljesen hibásak, megtévesztők és nagyon veszedelmesek, annak ellenére, hogy a felállított alapelvek magukban véve helyesek.

31.

Nyilvánvaló, hogy a szentségek és a szentmiseáldozat önmagukban is erőt hordoznak, mivel Krisztusnak cselekményei, akiből, mint Fejből, szétárad a kegyelem a titokzatos test tagjaihoz is, – de ez az erő csak akkor válik hatékonyá, ha a lelkünk alkalmas a befogadására. Éppen ezért figyelmeztet bennünket Szent Pál apostol az Oltáriszentséggel kapcsolatban: „Vizsgálja meg tehát magát az ember, és úgy egyék abból a kenyérből, és igyék abból a kehelyből!”³⁰ Ezért nevezi az Egyház röviden és kifejezően a „keresztény küzdelem védősáncának” mindazokat a cselekedeteket, amelyekkel – különösen a nagybőjt folyamán – lelkünket megtisztítjuk.³¹ Mindezek a cselekedetek a tagok cselekedetei, amelyeket a kegyelem segítségével hajtanak végre, és amelyek révén az isteni Főhöz akarnak kapcsolódni, Szent Ágoston szava szerint: „Hogy megnyilvánuljon Őbenne, mint Főben, a kegyelem forrása”.³² Ne feledjük azonban, hogy ezek a tagok maguk is élnek, értelmük és szabadakaratauk van, és éppen ezért feltétlenül szükséges, hogy saját maguk helyezték ajkukat a forrásra és saját maguk szívják onnan magukba és használják fel az életadó táplálékot, elkerülvén mindazt, ami akadályt állíthat ennek a tápláléknak hatása elé. Azt kell tehát mondanunk, hogy a megváltás műve, mely önmagában véve független a mi akaratunktól, csak akkor szolgál üdvösségünkre, ha saját közreműködésünket is hozzáadjuk.

32.

Ha az egyeseknek magántermészetű és belső vallásossága elmellőzné a szentmiseáldozatot és a szentségeket, és kivonná önmagát a megváltó erő alól, mely a Főből a tagokba árad, úgy az kétségkívül meddő és elítélendő volna. Nagyon is dicsérendők, sőt felettébb szükségesek azonban azok a vallásos cselekedetek, amelyek a szent Liturgiával nincsenek ugyan szoros kapcsolatban, de azért az emberek munkálkodását a mennyei Atya felé törekszenek irányítani, olymódon, hogy fölkeltik a bűnbánatot és az istenfélelmet, utálatot ébresztenek a világ csábításai iránt és rávezetik az embert az életszentség kemény útjára. Szükség van ezekre a vallásgyakorlatokra, mert ezek fedik fel a lelkiélet veszélyeit, ezek sarkalnak az erények követésére, és ezek növelik bennünk azt az odaadást, amellyel Jézus Krisztus szolgálatára szenteljük magunkat és mindenünket. Az igazi vallásosság, amelyet Aquinói szent Tamás „áhitatnak” (devotio) nevez, a vallásnak ez az igazi gyakorlati megnyilvánulása rászorol a természetfeletti dolgokról való elmélkedésre és az ájtatossági gyakorlatokra, hogy azokból táplálkozzék, föléledjen és bennünket a tökéletesség felé sarkaljon. Ez tehát az az igazi vallásosság, mely az emberi életet irányítani tudja, az Istenhez igazítja, és bármikor készen áll megtenni mindazt, amit az Isten külső tisztelete megkíván.³³ A helyesen értelmezett keresztény vallásosság legfőbb követelménye ugyanis éppen az, hogy akaratunkat vessük alá az Úristennek, és az akarat érvényesítse befolyását többi lelki képességünkre.

Mármost azonban minden akaratú tevékenységet meg kell előznie az értelem működésének. Mielőtt tehát megszületik bennünk a vágy és az elhatározás, hogy magunkat az örök Istennek odaadjuk, meg kell előbb tudnunk, hogy mit kíván, és miért kíván valamit

³⁰ 1Kor 11,28.

³¹ *Római misekönyv*: Hamvazószerda, könyörgés a hamvazás után.

³² *De praedestinatione sanctorum*, 31.

³³ Vö. Szent Tamás: *Summa Theol.* II–II. q., LXXXII. a. 1.

tőlünk. Így példának okáért ismernünk kell az ember végső célját, az Isten végtelen fölségét, a Teremtő iránti kötelességeinket, a reánk pazarolt isteni szeretet kimeríthetetlen kincseit, a kegyelem szükségességét életünk végső céljának elérésére, és az isteni Gondviselésnek azt a rendelkezését, amellyel mindannyiunkat egy közös testbe egyesített, amelynek feje Jézus Krisztus. Mivel pedig a szeretet érvei gyengédségünkön fogva nem mindenkor tudják megmozgatni szenvedélyektől elvakított lelkünket, nagyon is szükséges, hogy megismerjük az isteni igazságosságot, mely fölkelti bennünk az alázatot, bűnbánatot és erősfogadást.

33.

Senki se tekintse a most mondottakat üres beszédnek és fölösleges ismétlésnek, mert ezek azok a megfontolások, amelyek rábírnák érzéseinket és lelki tehetségeinket, hogy alávessék magukat a katolikus igazságok fényétől megvilágított értelemnek. Ezek a megfontolások tisztítják meg lelkünket, hogy azután Krisztussal napról-napra szorosabban egyesüljön, hozzá egyre inkább hasonlóvá váljék, belőle merítsen indítást, és ha kell, erőt. Ezek a megfontolások adnak egyre újabb és újabb lökést lelkünknek, hogy a jót cselekedjük, kötelességeinket hűségesen teljesítsük, vallásos életet éljünk, és az erényeket gyakoroljuk: „Ti Krisztuséi vagytok, Krisztus pedig az Istené”.³⁴ Állítsuk be tehát életünket okosan, mindent helyesen elrendezve, hogy úgy mondjuk: „theocentrikusan”, – ha azt akarjuk, hogy az isteni Főből reánk átáradó élet és erő valóban az Isten dicsőségét szolgálja. „Mivel tehát bizodalmunk van, testvérek, Krisztus vére által bemenni a szentélybe, melyet nekünk megnyitott mint új és élő utat a kárpiton, azaz a saját testén keresztül, és mivel négy papunk van Isten háza fölött, járuljunk oda igaz szívvvel a hit teljességében meghintve szívünket és megtisztítva a rossz lelkiismerettől, és lemosva testünket tiszta vízzel; tartsunk ki hajthatatlanul reménységünk hitvallása mellett, és figyeljünk egymásra, hogy szeretetre és jócselekedetekre buzduljunk”.³⁵

34.

Innen származik az az összhang és rend, amely Jézus Krisztus titokzatos Testében a tagok között uralkodik. Az Egyház, midőn a katolikus hitre tanít és a parancsok megtartására figyelmeztet minket, útját egyengeti különlegesen papi munkájának, amellyel a lelkeket megszenteli. Előkészíti lelkünket az isteni Megváltó életének szemléletére és bevezet a hittitkok mélyebb megértésébe, hogy mindezekből lelkiéletünk táplálkozzék, megerősödjék és növekedjék, és így Krisztus által a tökéletesség felé haladhasson. Jézus Krisztus szellemével akarja eltölteni a magánosok, a családok, a társadalom életét, nemkülönben pedig a gazdasági és politikai életet, hogy mindazok, kik Isten fiainak hívatnak, könnyebben elérhessék végső céljukat; ezt a hivatását nemcsak a papokon keresztül gyakorolja, de minden keresztény hívőn keresztül is, ki életét Jézus Krisztus szellemében éli.

35.

Ily módon az egyes keresztény híveknek cselekedetei és a komoly lelkiéletre való törekvései természetesen magukkal hozzák, hogy jobb előkészülettel tudnak résztvenni a szentmisén, több gyümölcsöt merítenek a szentségek vételéből, a szent szertartásokból pedig erőt nyernek arra, hogy még jobban tudjanak imádkozni és áldozatos keresztény életet élni. Erőt merítenek arra, hogy készségesen együttműködjenek az Isten kegyelmével és napról-napra jobban utánozzák az isteni Üdvözítő erényeit, nemcsak a saját javukra, de az Egyház

³⁴ Vö. 1Kor 3,23.

³⁵ Zsid 10,19–24.

egész Testének javára, mert hiszen minden jócselekedet, ami történik, az isteni Főből veszi eredetét és az Egyház minden egyes tagjára kiárad.

36.

A lelkiéletben tehát semmiféle ellentétet sem lehet felállítani az isteni működés között, mely a Megváltás kincseit árasztja szét állandóan a lelkekbe, és az egyes emberek közreműködése között, amellyel arra törekszenek, hogy hiába ne vettek legyen az Isten malasztját.³⁶ Úgyszintén nem lehet a lelkiélet terén ellentétbe helyezni a szentségeknek az úgynevezett dologi teljesítmény alapján (ex opere operato) végzett működését és az egyes hívek érdemszerző cselekedetét, amellyel a szentségeket kiszolgáltatják, illetőleg fölveszik, és amelyet a személyes teljesítmény alapján (ex opere operantis) keletkezett eredménynek nevezünk. Ugyanígy nem lehetséges semmiféle ellentét a nyilvános és a magánajtatosságok között, a tevékeny vallásosság és az elmélkedés között, az aszkétikus és a liturgikus vallásosság között, az egyházi hierarchiának joghatósági és tanító hatalma, valamint papi hatalma között, amelyet a szertartásokkal kapcsolatosan gyakorol.

37.

Komoly okok készítetik az Egyházat arra, hogy elmélkedést, alapos lelkiismeretvizsgálatot és más lelki gyakorlatokat írjon elő meghatározott időkre azoknak, akik az oltárnak szolgálnak vagy szerzetesi életet élnek,³⁷ éppen azért, mert az ő feladatuk az áldozatbemutatás, a szentségkiszolgáltatás, illetőleg a szent zsolozsma végzése. Világos, hogy a liturgikus imádság kiválóbb, mint a magánimádság, minthogy Jézus Krisztus drága jegyesének nyilvános könyörgése. Ez a kiválóság azonban legkevésbé sem jelenti azt, hogy az imádságnak e két módja között bármi ellentét vagy összeférhetetlenség volna. Ugyanaz a szándék vezeti mind a kettőt, és éppen ezért összhangba és egységbe olvadnak össze, „hogy minden és mindenben Krisztus legyen”³⁸; céljuk is ugyanaz: hogy Krisztus alakuljon ki bennünk.³⁹

III. A Liturgia az egyházi hierarchia irányítása alatt áll

38.

Hogy még jobban megértsük a szent Liturgia fogalmát, szükséges, hogy egy másik, nem kevésbé lényeges megfontolást is tegyünk.

39.

Az Egyház ugyanis látható társaság, és éppen ezért tekintélyi főségre és hierarchiára van szüksége. Habár a titokzatos Test minden egyes tagja ugyanazokban a javakban részesül és ugyanaz mindegyiknek a végső célja, mégis valamennyiüknek egyforma hatalmuk és nem végezhetnek egyforma cselekményeket. Az isteni Üdvözítő ugyanis szent rendet és szilárd alapot adott Országának, és ez a rend bizonyos mértékig tükörképe az égi rendnek, hierarchiának.

40.

Papi hatalmat kezdetben csak az apostoloknak adott, később pedig csak azoknak, akiket ők a kézföltétel által utódjaikul fölszenteltek. Csak ez a hatalom jogosítja őket arra, hogy a

³⁶ Vö. 2Kor 6,1.

³⁷ Vö. C. J. C. can. 125, 126, 565, 571, 595, 1367.

³⁸ Kol 3,11.

³⁹ Vö. Gal 4,19.

nép előtt Jézus Krisztus személyét képviseljük, az Isten előtt pedig a népét. Nem öröklés vagy leszármazás alapján száll át valakire a papi hatalom, nem is a keresztények közössége adja és nem a nép küldi őket. Mielőtt a pap a nép nevében az Isten színe elé állana, az isteni Megváltótól nyer küldetést; a nép előtt pedig csak azért jelenhetik meg az Isten nevében, mert a keresztények ugyanannak a Testnek tagjai, amelynek feje Jézus Krisztus. A hatalom, amelyet kapnak, nem emberi, hanem teljes egészében isteni és az Istentől veszi eredetét. „Amint engem küldött az Atya, úgy küldlek én is benneteket”.⁴⁰ „Aki titeket hallgat, engem hallgat...”⁴¹ „Elmenvén az egész világra, hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek: aki hisz és megkeresztelkedik, üdvözülni...”⁴²

41.

Ennélfogva Jézus Krisztus látható és külsőleg érzékelhető papi hatalma nem egyetemesen, általánosan és meghatározatlanul öröklődik az Egyházban, hanem az Egyházirend lelki átszármazása révén száll át az erre kiválasztott emberekre. Az Egyházirend pedig egyike a hét szentségnek, és nemcsak ahhoz ad kegyelmet, hogy valaki a papi hivatásához méltóan élhessen, hanem eltörölhetetlen jegyet vés a lélekbe, mely a papot Jézus Krisztus papi hatalmában részesíti és alkalmassá teszi arra, hogy végrehajtsa azokat a hivatalos vallási cselekményeket, amelyek Isten rendeléséből az embereket megszentelik és az Istent megdicsőítik.

42.

Miként ugyanis a szent keresztség minden keresztényt megkülönböztet és elválaszt azoktól, akiket még nem mosott fehérre az újjászületés vize és még nem tagjai Krisztusnak, ugyanúgy az Egyházirend is megkülönbözteti a papokat mindazoktól a keresztényektől, akik ezzel a lelki adománnyal nincsenek felruházva. A papok, kik isteni hívás szavának engedelmességgel a szent szolgálatra szegődtek el, mintegy az Isten eszközeivé válnak, kik által a kegyelmi élet Jézus Krisztus titokzatos testébe átárad. Ezenkívül, mint fentebb mondtunk, csak ők vannak felruházva azzal az eltörölhetetlen jeggyel, mely Krisztus papi hatalmában ad részesedést; csak az ő kezük nyert fölszentelést avégből, „hogy amit ezek a kezek megáldanak, az megáldassék, és amit megszentelnek, az megszenteltessék és szentté válják az Úr Jézus Krisztus nevében”.⁴³ Hozzájuk járuljanak tehát mindazok, akik Krisztusban élni akarnak, mert csak tőlük kaphatják meg a lelkiélet vigasztalásait és táplálékát; hozzájuk járuljanak lelki gyógyulást keresve, akik a bűnökbe merültek, hogy ki tudjanak emelkedni és meg tudjanak erősödni; ők szentelik meg áldó kezükkel a családok otthonait, és ők igazítják el az örök boldogság felé a haldoklók elszállni készülő lelkét.

43.

Mivel pedig a szent Liturgiát a papok elsősorban az Egyház nevében gyakorolják, éppen azért a Liturgia elrendelése, szabályozása és alakítása az Egyház tekintélyének van alávetve. Ez következik magának a keresztény istentiszteletnek természetéből, és igazolást nyer a történelem tanúbizonyságaiból is.

44.

Bizonyítja továbbá az egyházi hierarchiának ezt a vitathatatlan jogát az a tény, hogy a szent Liturgia szoros összefüggésben áll az Egyház által előadott keresztény hitigazságokkal,

⁴⁰ Jn 20,21.

⁴¹ Lk 10,16.

⁴² Mk 16,15–16.

⁴³ Pontificale Romanum: A papszentelés szertartásában, a kéz megkenésénél.

és éppen ezért alkalmazkodnia kell mindazokhoz a hittételekhez, amelyeket az Egyház tanítói hivatala az Istentől kinyilatkoztatott vallás védelmére lefektetett.

45.

Szükségesnek látjuk, Tisztelendő Testvérek, hogy rámutassunk e helyen olyasmire, ami bizonyára előttetek sem ismeretlen: tudniillik azoknak tévedésére, akik azt állítják, hogy a szent Liturgia mintegy kísérleti bizonyítéka a dogmáknak: oly értelemben, hogy ha valamilyen tanítás liturgikus téren a vallásosság és megszentelődés gyümölcseit termi, akkor az Egyház jóváhagyhatja, ha pedig ilyen gyümölcsöket nem terem, akkor elítélheti. Ezért szokták mondogatni: „Amit imádkozunk, azt kell hinnünk”. (*Lex orandi, lex credendi.*)

46.

A valóság ezzel szemben az, hogy az Egyház ezt nem tanítja, és nem írja elő. Az az istentisztelet, amelyet az Egyház a Mindenhatónak bemutat, mint Szent Ágoston tömören és szépen hangoztatja, a katolikus hit szünet nélkül való megvallása, a remény és a szeretet gyakorlása. „Hittel, reménnyel és szeretettel kell tisztelnünk az Istent” – mondja.⁴⁴ A szent Liturgia keretében megvalljuk katolikus hitünket nemcsak az ünnepek megünnepelésével, nemcsak a szentmiseáldozattal és a szentségekkel, hanem a Credo elmondásával vagy elénekelésével is (hiszen ez a legkiválóbb záloga keresztény hitünknek), megvalljuk azután hitünket az apostoli levelek és a többi, Szentlélektől sugalmazott szentírási szöveg olvasásával. Az egész Liturgia tehát nem más, mint a katolikus hit foglalata, amennyiben az Egyház hitének külső megnyilatkozása.

47.

Éppen ez okból, valahányszor arról volt szó, hogy valamely Istentől kinyilatkoztatott hittételt ünnepélyesen ki kellett mondani, a pápák és a zsinatok az úgynevezett „teológiai források” között nem egyszer liturgikus érveket is felhoztak, mint példának okáért halhatatlan emlékű elődünk, IX. Pius tette Szűz Mária szeplőtelen fogantatásának hittételle nyilvánításakor. Ugyanígy, valahányszor valami vitatott tan helyességéről folyt a szó, az Egyház és a szentatyák nem mulasztották el, hogy a régi hagyományon alapuló szertartásokat is meg ne vizsgálják és azok alapján eligazítást ne keressenek. Innen származott ez az ismert és tiszteletreméltó elv: „Az imádság szabálya bizonyítja a hit szabályát”. (*Legem credendi lex statuat supplicandi.*)⁴⁵

A szent Liturgia tehát önmagában véve nem határozza meg és nem tartalmazza kizárólagosan a katolikus hitet, csupán arról van szó, hogy jelentős érveket és bizonyságokat nyújthat a keresztény hit-tartalom megismerésére, mivel az Egyház által előadott igazságok állandó nyílt megvallását jelenti. Ha tehát meg akarjuk különböztetni és meg akarjuk határozni a katolikus hit-tartalom és a szent Liturgia viszonyát, helyesen és joggal azt mondhatjuk: „A hit szabálya állapítja meg az imádság szabályát”. Ugyanezt lehet mondani a másik két teológiai erénnyel kapcsolatosan: „A hitben, reményben és szeretetben imádkozunk mindig, állandó vágyakozással”.⁴⁶

⁴⁴ *Enchiridion*, Cap. 3.

⁴⁵ *De gratia Dei*, „Indiculus”.

⁴⁶ Szent Ágoston: *Epist. 130, ad Prob. 18.*

IV. A Liturgia fejlődése

48.

Az egyházi főnhatóság minden időben élt is jogaival a liturgikus kérdéseket illetően. Megállapította és megszervezte az istentiszteletet, fényel és szépséggel övezte, hogy az Isten dicsőségét és a keresztények lelki előmenetelét szolgálja. Míg egyfelől sértetlenül megóvta a szentmiseáldozatot és a szentségek lényeges elemeit, ugyanakkor másfelől nem habozott megváltoztatni azt, amit nem tartott jónak, és hozzátenni azt, amit alkalmasnak látott az Úr Jézus és az isteni Szentháromság nagyobb dicsőségére és a keresztény nép lelki javára.⁴⁷

49.

A szent Liturgia ugyanis emberi és isteni elemekből tevődik össze. Nyilvánvaló, hogy ez utóbbiakat, mivel azokat az isteni Üdvözítő alapította, ember meg nem változtathatja. Az emberi elemek viszont változhatnak aszerint, amint a különböző idők és szükségletek kívánják, és amint azokat az egyházi tanítóhivatal a Szentlélek irányítása mellett jóváhagyja. Így jött létre a keleti és nyugati szertartásoknak csodálatos változatossága; így jöttek létre lassacskán a különféle vallásos szokások és ájtatosságok, melyek kezdetben egész jelentékteleneknek látszottak; így történik meg az is, hogy régi szokások, melyek az idők folyamán feledésbe mentek, felélednek, és újra gyakorlatba jönnek. Mindez tanújele annak, hogy Jézus Krisztus szeplőtelen jegyese él a századokon keresztül; emléke annak a szent társalgásnak, amelyet isteni Jegyesével folytatott, hogy hitvallást tegyen a rábizott népeknek és sajátmagának hitéről és kifejezze iránta való kifogyhatatlan szeretetét, egyben beszédes tanúsága annak a bölcs irányításnak, amellyel „Krisztus. megízlelésére” igyekszik ránevelni és napról-napra jobban rászoktatni a híveket.

50.

Számos oka volt annak, hogy az egyháztörténelem hosszú és dicsőséges évszázadain keresztül miért fejlődött és módosult a szent Liturgia.

51.

Így például új szertartások jöttek szokásba a Megtestesülés, az Oltáriszentség és a szentmiseáldozat, a Szűz Mária istenanyaságáról szóló tanítások világosabb kifejtése alkalmából. Az ezzel kapcsolatos liturgikus cselekmények könnyebben érthetővé tették magát a tanítást, amelyet az egyházi tanítóhivatal kinyilvánított, és mintegy közelebb hozták azt a keresztény nép szívéhez.

52.

Hogy a régi szertartások az idők folyamán megváltoztak, és hogy újak jöttek, melyek az idők szavának jobban megfeleltek, abban nagy része volt az egyházfegyelem fejlődésének is a szentségkiszolgáltatással kapcsolatosan: így például a bűnbánat szentségével kapcsolatos módosulásnak, a katekumenátusi intézmény bevezetésének, majd megszüntetésének, vagy pedig a latin Egyházban az egy szín alatti szentáldozásnak.

53.

Jelentősen hozzájárult ehhez a fejlődéshez és módosuláshoz az a többféle ájtatossági gyakorlat és kezdeményezés, mely szorosan véve nincs kapcsolatban a Liturgiával, de a későbbi évszázadokban Isten csodálatos irányítása mellett kialakult: mint például a

⁴⁷ Vö. *Divini Cultus* konstitúció, 1928. dec. 20.

legméltóságosabb Oltáriszentség bensőségesebb és fokozottabb kultusza, a keresztúti és a Jézus Szíve-ájtatosság, vagy a Boldogságos Szent Szűz és az ő tiszta jegyesének tisztelete.

54.

A fejlődés külső okai között meg kell említeni azokat a nyilvános zarándoklatokat, amelyekkel a jámbor kegyelet kereste fel a vértanúk sírjait; a vallásos buzgóságból szokásba jött böjtöket; úgyszintén a stációs könyörgéseket, amelyeket itt az örök Városban tartottak, és amelyeken nem egyszer maguk a pápák is résztvettek.

55.

Könnyen érthető az is, hogy a szent Liturgia külső elemeinek kialakulásában és módosulásában nem kis szerep jutott idők folyamán a művészi fejlődésnek, az építészet, a festészet és a zenei kultúra emelkedésének.

56.

A liturgikus kérdésekben öt megillető jogával élt az Egyház akkor is, amikor meg kellett védelmezni az istentisztelet szentségét bizonyos visszaélésekkel szemben, amelyeket némely magánemberek és hitközségek merészen és oktalanul hoztak szokásba. Így, amikor a XVI. században különösen elharapóztak az ilyen szokások, és a magánemberek kezdeményezései már a hit és jámborság érintetlenségét veszélyeztették, nagy mértékben elősegítvén ezzel az eretnenségek fejlődését és tápanyagot szolgáltatván tévtanaik terjesztéséhez, – akkor, b. e. elődünk, V. Sixtus pápa, 1588-ban egyházi kongregációt állított fel a szertartások védelmére, hogy megóvja mindazt, ami a szertartásokban helyes, és kiküszöbölje mindazt, ami káros.⁴⁸ Ma is még ennek az egyházi szervnek feladata rendeleteket hozni vagy változtatásokat tenni a szent Liturgiát érintő kérdésekben.⁴⁹

V. A Liturgia fejlesztése nem lehet magánemberek kezdeményezése

57.

A mondottakból következik, hogy egyedül a pápa joga a liturgikus törvényhozás, csak ő hozhat be és ő hagyhat jóvá új szertartásokat, és csak ő módosíthatja azt, amit módosítandónak ítél.⁵⁰ A püspököknek viszont az a feladatuk, hogy gondosan őrködjenek az istentiszteletről szóló egyházi előírások betartása fölött.⁵¹ Nem lehet magánemberek ítéletére bízni – még akkor sem, ha az illetők papok – olyan szent és tiszteletreméltó kérdéseket, amelyek a keresztény közösség életével vannak kapcsolatban, vagy amelyek Jézus Krisztus főpapságának gyakorlatát és az istentiszteletet, a Szentháromság, a testté lett Ige, a Boldogságos Szűz és a szentek kultuszát érintik, és összefüggnek az örök üdvösség megszerzésének kérdésével. Ugyanezen okból senki magánembernek nincs joga ahhoz, hogy valamit is módosítson az előírt liturgikus cselekményeken, mivel azok összefüggésben vannak az egyházfegyelemmel és Krisztus titokzatos Testének belső rendjével, egységével és összhangjával, sőt nem egyszer magával a katolikus hittel.

⁴⁸ *Immensa* konstitúció, 1588. jan. 22.

⁴⁹ *C. J. C. can.* 253.

⁵⁰ *Vö. C. J. C. can.* 1257.

⁵¹ *Vö. C. J. C. can.* 1261.

58.

Kétségtelen, hogy az Egyház élő tagoknak összessége, és éppen ezért a szent Liturgiát illető kérdésekben is fejlődik, növekszik, változik, alkalmazkodik az idők és körülmények szükségéhez, de azért mindig úgy, hogy tanításának tisztaságát a legkisebb csorba se érje. Mégis, teljességgel el kell ítélni mindazok merészségét, akik tudatosan akarnak behozni új liturgikus szokásokat, avagy olyan régi és feledésbe ment gyakorlatokat akarnak újjáéleszteni, amelyek ellentétben állnak a jelenlegi törvényekkel és rubrikákkal. Nagy fájdalommal értesültünk arról, Tisztelendő Testvérek, hogy ilyen visszaélések nemcsak apróságok terén, de rendkívül fontos kérdésekben is történnek: vannak, akik a szentmiseáldozatnál a nép nyelvét használják, az egyes ünnepeket – amelyeknek napját az Egyház érett megfontolás után állapította meg – önkényesen más időre teszik át, és vannak, akik az Egyház hivatalos imádságos könyveiben az Ószövetségből vett részeket kitörlik, azon a jogcímen, hogy nem felelnek meg a mai idők szellemének.

59.

A latin nyelv használata, mely az Egyház legnagyobb részében szokásban van, szembeszökő és szép bizonyosága az egységnek, és ugyanakkor a leghatásosabb biztosíték mindennemű tévtanítás becsúszása ellen. Bizonyos szertartásoknál a népi nyelv használata nagyon hasznos lehet a hívek számára, de ennek eldöntése egyes egyedül az apostoli Szentszék feladata, tehát megkérdése és jóváhagyása nélkül ezen a téren semminemű újítást behozni nem szabad. Mint már mondtuk, egyedül az Egyháznak van joga a szent Liturgia terén bárminemű rendelkezést tenni.

60.

Ugyanez az elv érvényes azokkal a törekvésekkel szemben is, amelyekkel egyesek a régmúlt idők szertartásait és szokásait szeretnék ismét felújítani. Bizonyos, hogy az ősidők liturgiája megérdemli tiszteletünket; abból azonban, hogy régi és a korai idők emlékét idézi, még nem biztos, hogy jobb is, és hogy jobban megfelel az új idők szellemének. Az újabb idők liturgikus megnyilvánulásai ugyanolyan tiszteletet érdemelnek, mint a régiek, mivel az Egyházban ezek is a Szentlélek irányítása mellett keletkeztek, ki benne munkálkodik a világ végezetéig.⁵² Ezek az újabb szertartások is Jézus Krisztus drága jegyesének eszközei, amelyekkel az emberek megszentelését akarja elérni és megvalósítani.

61.

Okos dolog a tudomány fényénél és megilletődött lélekkel felkutatni a szent Liturgia kiinduló forrásait, mert ezek a tanulmányok, midőn a kezdetet fölfedik, nagy mértékben hozzájárulnak ahhoz, hogy jobban megértsük az ünnepek jelentőségét, vagy az imák és szertartások mélységeit. Nem okos dolog azonban és nem dicsérhető, ha mindenben vissza akar valaki térni a múlthoz, így, hogy néhány példát hozzunk fel, helytelen úton járnak azok, akik az oltárt ismét a régi mintára, asztalalakúra akarják építeni; akik a miseruhák közül ki akarják küszöbölni a fekete színt; akik a templomokban helytelenítik a képek és szobrok elhelyezését; akik a keresztrefeszített Üdvözítő képeit úgy akarják ábrázolni, hogy ne lássék meg rajta a szenvedés fájdalma; vagy azok, akik megvetéssel és elítélőleg szólnak a többszólamú énekekről, még akkor is, ha ez az ének betartja a Szentszék által előírt szabályokat.

⁵² Vö. Mt 28,20.

62.

Ha valaki elvetné az egyházi tanítás újabb megfogalmazásait, amelyeket a Szentlélek irányítása mellett, az újabb időkben, gyümölcsöző hatással hozott, és azt állítaná, hogy vissza kell térni azokra az ősi kifejezésekre, amelyeket az első zsinatok hoztak, nem volna igaz katolikus. Hasonlóképpen nem volna igaz katolikus, aki elvetné az érvényben lévő egyházi törvényeket, és azt mondaná, hogy vissza kell térni a legősibb jogforrásokra. Ugyanígy nyilvánvalóan nem jó szellem vezeti azokat, akik a szent Liturgia terén akarják visszaállítani az ősi szokásokat és szertartásokat, megvetvén azokat az új szabályokat, amelyek az isteni Gondviselés irányítása mellett létesültek. Ez a gondolkodás- és cselekvésmód ismét fölkelte azt a túlzó és beteg régiségvágyat, amelyet egykor a törvénytelen pistoiai zsinat élesztett föl, és ugyanazokat a tévedéseket akarja fölidézni, amelyek annak a szerencsétlen zsinatnak okai voltak, és amelyek annak nyomán annyi lelki kárt okoztak. Ezért volt az, hogy az Egyház, mint az isteni Alapítójától ráhagyott hitletétemény gondos őrizője, joggal és méltán elítélte azokat a tévedéseket.⁵³ Ezek a mostani helytelen próbálkozások és tanítások valójukban odairányulnak, hogy gyengítsék és megfojtsák a szent Liturgia lélekmezsztelő tevékenységét, amellyel bennünket, Isten fogadott fiait, a mennyei Atya felé irányít.

63.

Mindennek tehát kapcsolatban kell maradnia az egyházi hierarchiával. Senki se merészkedjék saját maga szabályokat megállapítani és azokat akaratával másokra is rákényszeríteni. Egyedül a pápára, Szent Péter utódjára bízta rá az Úr, hogy az egész nyáját legeltesse,⁵⁴ és vele együtt, az apostoli Szentszéktől függőségben, azokra, „kiket a Szentlélek püspököknek helyezett, hogy kormányozzák az Istennek Egyházát”.⁵⁵ Egyedül az ő joguk és kötelességük, hogy vezessék a keresztény népet. Valahányszor tehát – ha kell, üdvös szigorúsággal is – megvédelmezzük ezt a tekintélyeteket, Tisztelendő Testvérek, nemcsak kötelességeket teljesítünk, hanem magának az Egyház alapítójának akaratát hajtjuk végre.

⁵³ Vö. VI. Pius: *Auctorem fidei* konstitúció, 1794. aug. 28., nn. 31–34, 39, 62, 66, 69–74.

⁵⁴ Vö. Jn 21,15–17.

⁵⁵ ApCsel 20,28.

II. rész. Az Oltáriszentség kultusza

I. A szentmiseáldozat lényege

64.

A legméltóságosabb Oltáriszentség, amelyet Krisztus, az örök főpap alapított és szolgálói által mindenkor megújít az Egyházban, a keresztény vallásnak mintegy foglalata és középpontja. Midőn most a szent Liturgiának erről a legfontosabb kérdéséről szólunk, helyénvalónak látjuk, Tisztelendő Testvérek, hogy megálljunk egy kissé és figyelmünket erre a mindennek felett álló tárgyra irányítsuk.

65.

Az Úr Jézus Krisztus, aki „pap mindörökké Melkizedek rendje szerint”,⁵⁶ ki, „midőn szerette övéit, kik e világban valának”,⁵⁷ „az utolsó vacsorán, amely éjjel elárultaték, az emberi természetnek megfelelő áldozatot akart adni az ő szeretett jegyesének, a látható Egyháznak; oly áldozatot, mely megújítsa a keresztfán egyszer bemutatott véres áldozatát, megőrizze annak emlékét a világ végezetéig, és alkalmazza reánk annak megváltó erejét naponta elkövetett bűneink bocsánatára ... Ezért szent Testét és Vérért a kenyér és bor színe alatt felajánlotta a mennyei Atyának, és ugyanezen színek alatt átadta magát az apostoloknak, kiket az Újszövetség papjaivá tett, hogy őt magukhoz vegyék; úgyszintén parancsot adott nekik és a papi rendben utódjaiknak, hogy ezt az áldozatot bemutassák”.⁵⁸

66.

A szentmiseáldozat tehát nem üres és egyszerű megemlékezés Jézus Krisztus szenvedéseiről és haláláról, hanem igazi és valóságos áldozat, amelyben az örök Főpap vérontás nélkül ugyanazt cselekszi, amit a keresztfán tett, feláldozván magát kedves ajándékkul a mennyei Atyának. „Ugyanaz az áldozat és ugyanaz a bemutató pap, ki magát egykor a keresztfán feláldozta, csupán a bemutatás módjában van különbség.”⁵⁹

67.

A bemutató pap tehát ugyanaz: az Úr Jézus Krisztus, akinek szent személyét a szentmisét végző szolgálja képviseli. Képviseli pedig a papszentelés hatalmánál fogva, mely a legfőbb Főpap hatalmában részesítette és felruházta azzal a képességgel, hogy Krisztus erejével és személyében cselekedhessek.⁶⁰ Papi tevékenysége tehát mintegy abban áll, hogy „nyelvét kölcsönzi és kezét adja oda Krisztusnak”.⁶¹

68.

A szentmise áldozati tárgya is ugyanaz, mint a keresztáldozaté: vagyis maga az Üdvözítő, emberi természete szerint, valóságos Testével és Vérével. Csupán az áldozat bemutatásának módja más. A kereszten ugyanis teljességgel feláldozta önmagát és szenvedéseit a mennyei

⁵⁶ Zsolt 109,4.

⁵⁷ Jn 13,1.

⁵⁸ Conc. Trid. Sess. XXII. c. 1.

⁵⁹ Ugyanott c. 2.

⁶⁰ Vö. Szent Tamás: *Summa Theol.* III. q. XXII. a. 4.

⁶¹ Aranyszájú Szent János: *In Joann. Hom.* 86, 4.

Atyának, az áldozati tárgy megsemmisítése pedig az ő szabadakarattól vállalt véres halála által következett be. Ezzel szemben az oltáráldozatban – emberi természetének megdicsőült állapota miatt – „a halál többé nem uralkodik rajta”.⁶² Ennélfogva a vérontás többé nem lehetséges. Az isteni bölcsesség azonban úgy intézkedett, hogy Üdvözítőnk feláldoztatása, ennek ellenére is, csodálatos módon bekövetkezzék bizonyos külső jelek által, amelyek az ő halálának jelképei. A kenyér átváltozik az ő testévé, a bor pedig az ő vérévé, oly módon, hogy valóságos teste és vére van jelen, míg a szentségi színek, amelyek alatt jelen van, testének és vérének véres különválasztását jelenítik meg. Ily módon minden szentmiseáldozatban megismétlődik a kálváriahegyi valóságos halál emlékezete, mivel a különböző jelek azt mutatják és bizonyítják, hogy Jézus Krisztus az áldozat állapotában van.

69.

A célja is azonos a keresztáldozatnak és a szentmiseáldozatnak. Első ilyen célja a mennyei Atya megdicsőítése. Az Úr Jézust születésétől haláláig az Isten megdicsőítésének vágya emésztette, és a keresztfáról jóillatú áldozatként szállt az ég felé vérének hullása. Hogy ez a dicshimnusz soha meg ne szűnjék, a szentmiseáldozatban a titokzatos Test tagjai kapcsolatba lépnek az isteni Fővel, és övele, valamint az angyalokkal és arkangyalokkal egyesülve zengik örök dicséretüket az Istennek,⁶³ megadván minden tiszteletet és dicsőséget a mindenható Atyának.⁶⁴

70.

Az áldozat második célja, hogy az Istennek illő hálát mondjon. Egyedül az isteni Üdvözítő, az örök Atyának Fia, kiben neki kedve tellett és ki ismerte az isteni szeretet kimeríthetetlen mélységét, egyedül ő tudott az Istennek méltó hálaadást nyújtani. Ez volt a célja és ezt akarta az utolsó vacsorán „hálát adván”.⁶⁵ Ezt tette, amikor a keresztfán függött; ezt folytatja a magasztos oltáráldozatban, amelyet éppen „Eucharisziának”, azaz hálaadásnak nevezünk. Mert „valóban méltó és igazságos, illő és üdvösséges”, hogy Istennek hálát adjunk.⁶⁶

71.

A harmadik cél a megkövetés, megbékítés, engesztelés. Nyilvánvaló, hogy az emberiség bűneiért senki más nem tudott elégtételt adni a mindenható Istennek, mint egyedül Krisztus. Feláldozta ezért önmagát a keresztfán, mint „engesztelés a mi bűneinkért, és pedig nemcsak a mieinkért, hanem az egész világéért is”.⁶⁷ Az oltáron is nap-nap után föláldozza magát megváltásunkért, hogy az örök kárhozattól megszabadulva, a kiválasztottak nyájához soroztassunk. És ezt az engesztelést nemcsak érettünk mutatja be, kik e földön élünk, hanem „minden Krisztusban elhunyt hívőért, kik előttünk távoztak el a hit jelével és a béke álmát alusszák”,⁶⁸ mert akár élünk, akár halunk, „ugyanattól a Krisztustól el nem szakadunk”.⁶⁹

⁶² Róm 6,9.

⁶³ *Római misekönyv*: prefáció.

⁶⁴ Ugyanott, Kánon.

⁶⁵ Mk 14,23.

⁶⁶ *Római misekönyv*: prefáció.

⁶⁷ 1Jn 2,2.

⁶⁸ *Római misekönyv*: Kánon.

⁶⁹ Szent Ágoston: *De Trinit.* lib. XIII. c. 19.

72.

Végül a negyedik cél a könyörgés. Az ember, mint tékozló fiú, elvesztegette és szétszórta minden kincsét, amellyel a mennyei Atya felruházta, és ezért a legnagyobb nyomorba és szennybe taszította önmagát. Krisztus azonban a keresztfáról „imáit és könyörgéseit nagy kiáltással és könnyhullatással bemutatván ... meghallgattatott az ő hódolataért”.⁷⁰ Ugyanezt a közvetítő szerepet folytatja az oltáráldozatban is, hogy elteljünk minden áldással és kegyelemmel.

73.

A mondottakból könnyen érthető, miért jelentette ki a trienti zsinat, hogy a kereszttel ereje a szentmiseáldozaton keresztül jut el hozzánk, hogy eltörölje mindennap elkövetett bűneinket.⁷¹

74.

A kereszttel való áldozat tökéletességéről és teljességéről szólva, a nemzetek apostola azt mondja, hogy Krisztus egy áldozattal mindörökké tökéletesekké tette azokat, akik meg akarnak szentelődni.⁷² Ugyanis a kereszttel való áldozat érdemei végtelének és határt nem ismernek, minden idők minden emberére és minden helyére kiterjednek, tekintettel arra, hogy a bemutató pap is és az áldozat is az Istenember volt, a föláldoztatás és a mennyei Atya akaratának elfogadása tökéletesen megvalósult, és a halált az egész emberiség fejeként vállalta magára: „Lásd, hogyan ment végbe váltságdíjunk kifizetése: Krisztus függ a kereszten. Nézd csak, mily árat fizetett: vérével ontotta, vérével vett meg minket, az ártatlan Bárány vérével, az Isten egyszülött Fiának vérével vett meg minket ... Krisztus az, aki fizetett; szent vére a vételár; amit pedig megvett: az az egész földkerekség”.⁷³

75.

Váltságdíjunk lerovása azonban nem lépett mindjárt teljes egészében érvényre: szükséges, hogy Krisztus, miután önmagának árán megváltotta a világot, valóságosan is birtokába vegyen minden egyes emberi lelket. Éppen ezért ha azt akarta, hogy a megváltás műve eljusson minden egyes emberhez és a későbbi korok minden egyes emberéhez, és így Isten azt elfogadja, feltétlenül szükséges volt, hogy minden egyes ember eleven kapcsolatba jusson a kereszttel való áldozattal, és annak érdemeit magára alkalmazza. Hasonlattal élve azt lehetne mondani, hogy Krisztus a Kálvárián a megtisztulás és üdvösség medencéjét állította föl és megtöltötte azt saját vérével: az egyes emberek azonban csak akkor tisztulhatnak meg és nyerhetik el az üdvösséget, ha megmerülnek habjaiban és lemossák vele bűneiknek foltjait.

76.

Hogy tehát a Bárány vérében az egyes bűnös lelkek megtisztuljanak, a híveknek is közre kell működniük. Mert ha Krisztus megfizette is a váltságdíjat véráldozatával a mennyei Atyának az egész emberiségért, azt akarta mégis, hogy főleg a szentségeken és a szentmiseáldozaton keresztül minden egyes ember odalépjen szent keresztfájához, és saját maga szerezzék meg onnan azokat a gyümölcsöket, amelyek üdvösségét biztosítják. Az egyeseknek ezzel a tevékeny részvételével egyrészt a tagok kapcsolódnak napról-napra szorosabban az isteni Főhöz, másrészt az isteni Főből áradó üdvösség jut el az egyes tagokhoz, oly módon, hogy mi is megismételhetjük Szent Pál apostol szavait: „Krisztussal a

⁷⁰ Zsid 5,7.

⁷¹ Vö. Sess. XXII. c. 1.

⁷² Vö. Zsid 10,14.

⁷³ Szent Ágoston: *Enarr. in Ps.* 147. n. 16.

keresztre szegeztem, élek pedig már nem én, hanem Krisztus él bennem”.⁷⁴ Mint ugyanis más alkalommal már világosan kifejtettük: „Jézus Krisztus, midőn a keresztfán meghalt, úgy adta a megváltás mérhetetlen kincsét az Egyháznak, hogy semmiféle közreműködést nem kívánt tőle; midőn azonban e kincsek szétszétlásáról van szó, ezt a szent munkát nemcsak megosztja szeplőtelen jegyesével, hanem azt akarja, hogy ez a munka bizonyos mértékben az ő tevékenységéből is származzék”.⁷⁵

77.

A fenséges szentmiseáldozat az az eszköz, amelynek révén a szent keresztfá érdemei eljutnak az egyes hívekhez: „Mert valahányszor ezen áldozatról való megemlékezést ünnepeljük, megváltásunk műve valósul meg”.⁷⁶ A szentmiseáldozat nemcsak nem csökkenti a keresztládozat méltóságát, hanem, mint a trentói szent zsinat mondja, még inkább kiemeli és kinyilvánítja annak szükségességét és magasztosságát.⁷⁷ Azáltal, hogy mindennap bemutatják, figyelmeztet bennünket arra, hogy nincs üdvösségünk másban, mint a mi Urunknak, Jézus Krisztusnak keresztyében.⁷⁸ Maga az Isten kívánja, hogy áldozatának ez a folytatása „napkelettől napnyugatig” bemutattassék,⁷⁹ és ezáltal soha ne szűnjék a dicsőség és hála himnusza, amellyel az emberiség az Istennek tartozik; mert mindenkor rászorulunk az ő segítségére és mindenkor rászorulunk arra, hogy az isteni Megváltó vére eltörölje bűneinket, amelyekkel kihívtuk magunk ellen az isteni igazságosságot.

II. A hívek részvétele a szentmiseáldozatban

78.

Szükséges dolog, Tisztelendő Testvérek, hogy a keresztyény hívek megértsék, mily nagy kötelesség és mily nagy kitüntetés számukra, hogy résztvehetnek az eucharisztikus áldozatban. Nem unottan, hanyagul és szórakozottan kell benne résztvenniök, hanem olyan odaadással és buzgalommal, hogy egybeforranak az örök Főpappal, amiként az apostol mondja: „Ugyanazt az érzést ápoljátok magatokban, amely Krisztus Jézusban is megvolt”.⁸⁰ Ővele és őáltala mutassák be az áldozatot, és ővele együtt ajánlják fel saját magukat is.

79.

Mert igaz ugyan, hogy maga Jézus Krisztus az áldozatot bemutató pap, de ő nem sajátmagáért, hanem miérettünk pap, midőn az egész emberiség Isten-dicséretét bemutatja a mennyei Atyának; igaz az is, hogy ő az áldozat, de miérettünk áldozat, midőn az emberiség bűnei helyett saját magát áldozza fel. Mármost az apostol szavai: „Ugyanazt az érzést ápoljátok magatokban, amely Krisztus Jézusban is megvolt”, arra intenek minden keresztyény hívőt, hogy amennyire emberileg lehetséges, igyekezzünk ugyanazzal az érzéssel eltelni, amely a mi Üdvözítőnkben is megvolt áldozatának bemutatásakor. Töltse el lelkünket az ő mélységes alázatossága, az ő érzéseivel adjuk meg az Isten szent Fölségének imádásunkat, tiszteletünket, dicséretünket és hálaadásunkat. Legyünk mi is vele együtt áldozattá oly módon, hogy megtagadjuk magunkat és követjük az evangélium parancsait; önként és készségesen vállalunk magunkra vezeklést; bűnbánatot ébresztünk és engesztelünk a saját bűneink miatt.

⁷⁴ Gal 2,19–20.

⁷⁵ *Mystici Corporis* enciklika, 1943. jún. 29.

⁷⁶ *Római misekönyv*: Pünk. ut. 9. vasárnap, Secreta.

⁷⁷ Vö. Sess. XXII. c. 2. és can. 4.

⁷⁸ Vö. Gal 6,14.

⁷⁹ Mal 1,11.

⁸⁰ Fil 2,5.

Egyszóval: arra intenek az apostol szavai, hogy misztikus módon haljunk meg mi is a kereszten, olymódon, hogy mi is elmondhassuk magunkról: „Krisztussal együtt a keresztre szegeztetem”.⁸¹

80.

Abból azonban, hogy a hívek résztvesznek az eucharisztikus áldozatban, még nem következik,

81.

hogy papi hatalommal bírnak. Feltétlenül szükséges, hogy ezt világosan megérttesétek a reátok bízottakkal. Vannak ugyanis ma olyanok, Tisztelendő Testvérek, akik visszatérnek rég elítélt tévtanokhoz⁸² és azt tanítják, hogy az Újszövetségben a papi hatalom minden keresztény hívőt megillet; azt is állítják, hogy Jézusnak az utolsó vacsorán adott parancsa az egész Egyházra közvetlenül szállt át, hogy megcselekedjék azt, amit ő cselekedett, és csak később keletkezett a papi hierarchia. Ezért úgy vélekednek, hogy maga a nép bír papi hatalommal, és a pap csak a nép megbízásából cselekszik. Úgy képzelik tehát, hogy a szentmiseáldozat a szó szoros értelmében vett együtt-bemutatás (*concelebratio*) révén jön létre, és kívánatosabbnak vélik, hogy a pap a hívek seregével együtt „koncelebráljon”, semmint hogy külön mutassa be az áldozatot a nép jelenléte nélkül.

82.

Fölösleges bővebben kifejteni, hogy ezek a csalárd tévtanok mennyire ellentmondanak mindazoknak az igazságoknak, amelyeket a korábbiakban már tárgyaltunk, amikor a papoknak a Krisztus titokzatos Testében elfoglalt helyéről volt szó. Csupán azt kívánjuk megismételni, hogy a pap kizárólag azért képviseli a népet, mert Jézus Krisztusnak, mint a tagok Fejének személyét jeleníti meg, ki önmagát áldozza fel érettük. A pap tehát úgy lép az oltár elé, mint Krisztus szolgája, aki kisebb Krisztusnál, de nagyobb a népnél.⁸³ A nép viszont nem képviseli semmiképpen sem az isteni Megváltó személyét, nem is közvetítő önmaga és az Isten között, tehát semminemű papi jogai nincsenek.

1. Mennyiben mutatják be a szentmisét a pappal együtt

83.

Mindezek kötelező hitigazságok. Ezzel szemben viszont mégis lehet más szempont szerint azt mondani, hogy a hívek is résztvesznek a szent

84.

áldozat bemutatásában. Erről világosan szóltak már többen is Elődeink és az egyháztanítók közül. Halhatatlan emlékű III. Ince pápa ezeket mondja: „Nemcsak a papok mutatják be az áldozatot, hanem a hívek is valamennyien: mert ami kifejezetten végbemegy a papi hatalom parancsára, ugyanahhoz lélekben a hívek is csatlakoznak”.⁸⁴ Ide illik Bellarmin Szent Róbert számos mondása közül is az egyik: „Az áldozatot elsősorban Jézus Krisztus személye ajánlja fel. A mi felajánlásunk, melyet az átváltoztatást követően teszünk, annak

⁸¹ Gal 2,19.

⁸² Vö. Conc. Trid. Sess. XXIII. c. 4.

⁸³ Vö. Bellarmin Szent Róbert: *De missa* II. cap. 4.

⁸⁴ *De Sacro Altaris Mysterio*, III. 6.

tanúságtétele, hogy az egész Egyház együtt érez Krisztus felajánlásával és vele egyesül a felajánlásban”.⁸⁵

85.

A szentmise szertartásai és imádságai szintén világosan bizonyítják, hogy a hívek is résztvesznek a pappal együtt az áldozat bemutatásában, így a kenyér és bor felajánlása után a pap a nép felé fordulva jelentőségteljesen mondja: „Imádkozzatok testvérek, hogy az én áldozatom és a tiétek elfogadható legyen a mindenható Atyaisten előtt”.⁸⁶ A könyörgések, amelyek a szentmisében előfordulnak, többnyire többes számban beszélnek, és ezekben nem egyszer kifejezésre jut a gondolat, hogy a nép is résztvesz e fenséges áldozatban, mint annak bemutatója. Így például ezeket a kifejezéseket találjuk: „Akikért neked bemutatjuk, vagy akik neked bemutatják ... Szolgáidnak tehát és egyszersmind egész családnak ezt az áldozatát, kérünk Urunk, fogadd megengesztelődötten... Mi a te szolgáid és egyszersmind a te szent néped is bemutatjuk magasztos Fölségednek saját ajándékaidból és adományaidból ezt a tiszta áldozatot, ezt a szent áldozatot, ezt a szeplőtelen áldozatot”.⁸⁷

86.

Nincs is azon semmi csodálnivaló, hogy a keresztények ilyen méltóságban részesülnek. A keresztség révén ugyanis minden keresztény hívő Krisztusnak, a főpaprak tagja lesz a titokzatos Testben, és eltörölhetetlen szentségi jegyet kap a lelkébe, mely őt az igazi Istentiszteletre teszi képessé; a maguk módja szerint tehát a keresztény hívek is részeseivé válnak Krisztus papságának.

87.

A hittől megvilágított emberi értelem mindenkor arra törekedett az Egyházban, hogy amennyire lehetséges, az isteni dolgok mélyebb ismeretére jusson. Helyénvaló tehát, hogy a keresztény hívek alázattal azt kutassák: milyen értelemben mondja róluk a szentmise kánonja, hogy ők is résztvesznek a bemutatásban. Hogy e jámbor kérdésnek eleget tegyünk, röviden összefoglaljuk itt a választ.

88.

Mindenekelőtt van egy távolabbi magyarázata a dolognak: tudniillik, hogy a szent szertartásokon résztvevő hívősereg sok helyütt felváltva mondja imáit a pappal; néhol szokásban van – ami régen gyakrabban előfordult –, hogy kenyeret és bort ajánlanak fel a papnak, hogy azt átváltoztassa Krisztus testévé és vérévé; vagy pedig alamizsnáikkal teszik lehetővé, hogy a pap bemutathassa érettük az áldozatot.

89.

De van sokkal mélyebb oka is annak, hogy azt mondjuk: a hívek, és főleg a misén jelenlévő hívek, szintén bemutatják a szentmisét.

90.

Előbb azonban szükséges, hogy a „bemutatás” szó értelmét pontosabban meghatározzuk, nehogy súlyos tévedésre adhassunk okot. Ugyanis magát azt a vérontás nélküli áldozatot, amelynél Krisztus az átváltoztatás szavai nyomán áldozatként megjelenik az oltáron, kizárólag a pap mutatja be, mégpedig mint Krisztus személyének megtestesítője, nem pedig,

⁸⁵ *De missa* I. cap. 27.

⁸⁶ *Római misekönyv*: Ordo Missae.

⁸⁷ Ugyanott, Kánon.

mint a nép képviselője. Mármost azonban a pap, amikor az isteni áldozatot az oltárra helyezi, a Szentháromság dicsőségére és az egész Anyaszentegyház javára mutatja azt be a mennyei Atyának. Ebben a szoros értelemben vett „bemutatásban” a hívek kettős módon vesznek részt: a pap keze által és a pappal egyesülve. Ily módon a hívek szentmise-„bemutatása” is belekapcsolódik az istentiszteletbe.

91.

A hívek tehát először is a pap keze által mutatják be a szentmiseáldozatot. Ez abból következik, hogy amikor a pap Krisztus személyében jelenik meg, Krisztus, mint az összes tagok Feje mutatja be áldozatát; éppen ezért joggal lehet mondani azt is, hogy Krisztussal együtt az egész Anyaszentegyház bemutatja az áldozatot.

Másodszor a hívek a pappal egyesülve mutatják be a szentmisét. Nem azért mondjuk ezt, mintha a hívek is ugyanolyan értékű liturgikus ténykedést végeznének, mint a pap, mert ez a ténykedés egyedül a papra tartozik; ellenben azért mondjuk, hogy vele együtt mutatják be a szentmisét, mert egyesítik imádásukat, könyörgésüket, engesztelésüket és hálaadásukat a pap imájával, sőt magának a Főpapnak imájával; azzal a szándékkal, hogy ugyanannak az áldozatbemutatásnak keretében a pap által végzett szertartás nyomán ezek az imák is az Atyaisten trónja elé szálljanak. A külső szertartás mindig a belső, lélekből fakadó istentisztelet megnyilatkozása. Az Újszövetség áldozata ezek szerint azt a lelkiületet nyilatkoztatja meg, amellyel Krisztus, övele és őáltala pedig titokzatos Testének minden egyes tagja dicsőíti és imádja az Istent.

92.

Nagy örömünkre szolgált, hogy az újabb időkben, sokaknak beható liturgikus tanulmányai folytán, ez a tanítás elnyerte az őt megillető helyet. Ugyanakkor azonban fájdalommal kell látnunk azokat a túlzásokat és eltévelyedéseket, amelyek az Egyház igaz tanításaival nem egyeznek meg.

93.

Némelyek ugyanis elítélőleg nyilatkoznak mindazokról a szentmiseáldozatokról, amelyeket magánosan, a nép részvétele nélkül mutatnak be, és azt mondják, hogy az ilyen szentmise letérést jelent az ősi bemutatási módtól. Vannak, akik azt állítják, hogy nem szabad a templomokban egyidejűleg több oltáron szentmisét bemutatni, mert ez megosztja a hívek közösségét és felbontja egységüket; sőt még olyanok is akadnak, akik továbbmenve azt állítják, hogy az áldozatbemutatásnak csak akkor van ereje és hatása, ha azt a nép is megerősíti és jóváhagyja.

94.

Hiába akarnak ezzel kapcsolatban az oltáráldozat közösségi jellegére hivatkozni. Valahányszor ugyanis a pap megújítja azt, amit az utolsó vacsorán az isteni Üdvözítő tett, az áldozat valóságosan bekövetkezik. Ez az áldozat mindig és mindenhol, szükségszerűen és természetéből kifolyólag nyilvános és közösségi jelleggel bír: mivelhogy a bemutató pap Krisztusnak nevében, valamint a Krisztushoz, mint Főhöz tartozó híveknek nevében mutatja be Istennek az egész Anyaszentegyházért, élőkért és holtakért.⁸⁸ A szentmisének mindenképpen közösségi jellege van: akár vannak jelen hívek, akár nem. Szívből kívánjuk, hogy bár minél többen lennének jelen és minél buzgóbban vennének részt azon. A szentmise

⁸⁸ Ugyanott, Kánon.

érvényességéhez azonban semmiképpen sincs szükség arra, hogy a nép jóváhagyja azt, amit a pap cselekszik.

95.

Habár a mondottakból világosan kitűnik, hogy a szentmisét akkor is Krisztus és az Egyház nevében mutatja be a pap, ha teljesen egyedül, ministráns nélkül miséz, és a közösségi jellegéből sem veszít emiatt semmit sem az áldozat; – mégis, éppen e magasztos misztérium méltóságáért mi magunk is akarjuk és sürgetjük annak az egyházi előírásnak betartását, hogy a papok ne lépjenek az oltárhoz, ha nincs ministránusuk, aki nekik segédkezik és felel, a 813-ik kánon rendelkezésének megfelelően.

2. A híveknek maguknak is áldozattá kell válniuk

96.

Még valamit kell tenniük a híveknek, ha azt akarják, hogy teljesen résztvegyenek a szentmise bemutatásában, midőn az isteni áldozatot felajánlják a mennyei Atyának: szükséges, hogy önmagukat is felajánlják áldozati ajándék gyanánt.

97.

Ez az önfelajánlás nem korlátozódik a szentmise szigorúan vett liturgikus részére. Az apostolfejedelem ugyanis azt kívánja, hogy mint élő kövek, épüljünk fel Krisztusra lelki házzá, „szent papsággá, lelki áldozatok bemutatására, melyek kedvesek Istennek Jézus Krisztus által”.⁸⁹ Szent Pál apostol pedig minden idők keresztényeihez fordul ezekkel a szavakkal: „Kérlek tehát benneteket, ... hogy adjátok testeteket élő, szent és az Istennek tetsző áldozatul, – ez legyen a ti ésszerű istentiszteletetek”.⁹⁰ Ha a hívek valóban oly ájtatosan és figyelemmel kapcsolódnak a szentszertartásba, hogy el lehet róluk mondani: „Kiknek hitét ismered és kiknek áldozatos lelkét tudod”,⁹¹ akkor csakugyan helyénvaló, hogy hitük buzgóbban megnyilvánuljon a szeretet cselekedetein keresztül, jámborságuk tüze élesztődjék, és mindannyian Isten dicsőségére áldozzák fel életüket, eltevé a forró vággyal, hogy hasonlóká váljanak a kegyetlen kínokat szenvedő Jézushoz. Ily módon egyesülhetnek az örök Főpappal és őáltala, mint lelki áldozatot mutathatják be önmagukat.

98.

Ugyanezt tanuljuk abból az intelemből is, amelyet a püspök mond a papszentelés alkalmával: „Ismerjétek meg azt, amit tesztek, utánozzátok magatokon azt, amivel foglalkoztok; ha az, amit bemutattok, az Úr halálának misztériuma, legyen gondotok arra, hogy a ti tagjaitok is meghaljanak a vétkek és bűnös hajlamok számára”.⁹² A liturgikus szent könyvek csaknem ugyanezekkel a szavakkal figyelmeztetik a híveket, kik az oltár körül vannak, hogy vegyenek részt a szentáldozatban: „Mutassák be ezen az oltáron az ártatlanság istentiszteletét, áldozzák fel a büszkeséget, öljék meg a haragot, fojtsák meg az érzékiséget és minden gonosz szenvedélyt; gerlice helyett a tisztaság áldozatát és galambok helyett az ártatlanság áldozatát mutassák be rajta”.⁹³ Mikor tehát a szentmisén részt veszünk, olyan lelkülettel járuljunk oda, mely legyőz minden gonoszt és életre kelt mindent, ami a

⁸⁹ 1Pét 2,5.

⁹⁰ Róm 12,1.

⁹¹ *Római misekönyv*: Kánon.

⁹² *Pontificale Romanum*: A papszentelés szertartásában.

⁹³ Ugyanott az oltárszentelési prefáció.

természetfeletti életet adja, hogy így, Jézus szeplőtelen áldozatával együtt mi is kedves áldozattá váljunk a mennyei Atya előtt.

99.

A szent Liturgia előírásaival az Egyház éppen arra törekszik, hogy az oltáráldozat résztvevőiben, amennyire csak lehetséges, ápolja ezeket a szent érzelmeket. Ezt a célt szolgálják a szentírási olvasmányok, homíliák, szentbeszéddek, az egész egyházi év a hittitkok megünneplésével, sőt még az egyházi ruhák és a szertartások külsőségei is, amelyeknek mindaz a feladatuk, hogy „figyelmeztessenek bennünket ennek a nagy áldozatnak magasztosságára, és a hívek lelkét a vallás és áhítat e külső jelei által emlékeztessék azoknak az örök igazságoknak szemléletére, amelyek a szentmiseáldozatban rejlenek”.⁹⁴

100.

A liturgia valamennyi eleme tehát arra van hivatva, hogy lelkünkbe a keresztség misztériumán át belevésődjék az isteni Megváltó képe, amiként a nemzetek apostola mondja: „Krisztussal együtt a keresztre szegeztettem, élek pedig már nem én, hanem Krisztus él bennem”.⁹⁵ Ezen az úton Krisztussal együtt mi is áldozattá válunk, hogy megdicsőítsük a mennyei Atyát.

101.

A szentmiseáldozatot bemutató híveknek tehát elsősorban erre kell törekedniök. Ha ugyanis áll az, amit Szent Ágoston mond, hogy a mi misztériumunk, azaz az Úr Jézus, az Isten asztalára van helyezve,⁹⁶ mint Fő és mint jele annak az egységnek, amely által mi is Krisztus teste vagyunk,⁹⁷ és az ő testének tagjai;⁹⁸ ha áll az, amit Bellarmin Szent Róbert hozzáfűz Szent Ágoston gondolatához, hogy tudniillik az oltáráldozat jelképezi azt az egyetemes áldozatot, amellyel Krisztus, a Főpapa, az ő egész titokzatos Testét, vagyis az egész megváltott emberiséget felajánlja Istennek:⁹⁹ – akkor nem lehet annál szebbet és jobbat elgondolni, minthogy mi is áldozzuk fel magunkat a mennyei Atyának a Fővel együtt, ki érettünk szenvedett. Az oltáráldozat ugyanis – ismét csak Szent Ágoston gondolatával élve – azt bizonyítja az Egyház előtt, hogy ő saját maga is áldozattá lesz a felajánlott áldozati ajándékon keresztül.¹⁰⁰

102.

Vegyék tehát észbe a keresztény hívek, mily nagy méltóságra emelte őket a szent keresztség vize, mely rájuk ömlött. Ne elégedjenek meg azzal, hogy csak általánosságban legyen meg bennük a szándék, úgy résztvenni a szentmisén, ahogyan az Egyház gyermekeihez illik, hanem igyekezzenek a szent Liturgia szellemében önként és szorosan összekapcsolódni az örök Főpappal és földi szolgájával. Különösen az átváltoztatás pillanatában egyesüljenek velük és ajánlják fel áldozatként önmagukat is; majd ismét azoknál az ünnepélyes szavaknál: „Őáltala, ővele és őbenne van neked, mindenható Atyaisten, a Szentlélekkel egyetemben, minden tisztelet és dicsőség mindörökkön örökké”.¹⁰¹ A nép feleli

⁹⁴ Vö. Conc. Trid., Sess. XXII. c. 5.

⁹⁵ Gal 2,19–20.

⁹⁶ Vö. *Serm.* 272.

⁹⁷ Vö. 1Kor 12,27.

⁹⁸ Vö. Ef 5,30.

⁹⁹ Vö. Bellarmin Szent Róbert: *De missa* II. cap. 8.

¹⁰⁰ *De civitate Dei*, lib. 10. cap. 6.

¹⁰¹ *Római misekönyv*: Kánon.

ezekre a szavakra az Ament. Ne mulasszuk el ekkor felajánlani a keresztre feszített isteni Fővel együtt aggodalmainkat, fájdalmainkat, gondjainkat, szenvedéseinket és szükségünket.

3. Eszközök a tevékenyebb részvétel előmozdítására

103.

Dicséretet érdemelnek tehát azok, akik a Misszálét alkalmas kiadásban a hívek kezébe adják, attól a szándéktól vezérelve, hogy könnyebben és több lelki haszonnal vegyenek részt a szentmisén, és hogy a pappal együtt, az Egyház szavaival és gondolataival kapcsolódjanak a szent áldozatba. Úgyszintén dicséretre méltó az a törekvés, hogy a Liturgia külsőleg is olyan szent cselekménnyé váljék, amelyben az összes jelenlévők tevékenyen résztvesznek. Különböző úton-módon lehet ezt a részvételt elérni: vagy úgy, hogy a nép a szertartások előírásainak megfelelően maga válaszol a papnak, vagy pedig a szentmise illető részéhez illő énekeket énekel, vagy pedig ezt a két módot egybeköti; lehet oly módon is, hogy az ünnepélyes szentmisében énekelve válaszol a papnak és a többi liturgikus éneket is közösen végzi.

104.

A szentmisehallgatásnak ezek a módjai azonban csak akkor dicsérendők és ajánlhatók, ha teljesen összhangban vannak az Egyház és a szentszertartások előírásaival. Az a legfőbb céljuk, hogy növeljék a hívek buzgóságát, és Krisztussal és az ő tisztelendő szolgájával való kapcsolatukat, valamint, hogy fölkeltsek mindenkiben azokat az érzéseket és gerjedelmeket, amelyekkel a lélek az Újszövetség Főpapjához lesz hasonlóbba. Mindazonáltal, – habár külsőleg is jelképezik azt a tényt, hogy az áldozat a maga természetéből kifolyólag az Isten és az emberek közti Közvetítőnek a műve,¹⁰² és így Krisztus egész misztikus Testének is a műve, – még sincs okvetlenül szükség a hívek részvételének említett módjára ahhoz, hogy az áldozat nyilvános és egyetemes jellege megvalósuljon. Ezenkívül azt is meg kell jegyeznünk, hogy a szentmisének az a módja, amikor a hívek fölváltva imádkoznak a pappal, semmiképpen sem ér nyomába az ünnepélyes szentmise fölségének, még akkor sem, ha az utóbbin kizárólag a papság van jelen. Az ünnepélyes szentmisének a szertartások magasztossága egészen különleges méltóságot kölcsönöz, amely azonban még fényesebbé és jelentősebbé válik akkor, ha a hívek is sokan és ájtatosan vesznek részt rajta, miként az Egyház látni szeretné.

105.

Meg kell itt állapítanunk, hogy eltérnek az igazság és az ésszerűség útjáról azok, akik tévesen úgy képzelik, hogy ezeknek a külső körülményeknek oly nagy jelentőségük van, hogy nélkülük a szent cselekmény nem érheti el rendeltetési célját.

106.

Sokan vannak ugyanis a keresztény hívek körében, akik nem képesek a Misszálét forgatni, még akkor sem, ha az a saját nyelvükre van lefordítva. Arra sem képes mindenki, hogy helyesen megértse az összes szertartásokat és liturgikus imaformákat. Az emberek felfogóképessége, értelme és hajlamai annyira különböznek, hogy nem mindenkit tudnak ugyanazok az imák, énekek és cselekmények egyformán megindítani. Más és más az egyes emberek szüksége, lelki igénye és kívánsága, sőt még egy-egy emberben is megváltozik sokszor az idők folyamán. Csak nem mondhatná valaki, az említett téves vélekedéstől

¹⁰² Vö. 1Tim 2,5.

vezérelve, hogy a keresztényeknek ez a nagy tömege nem tud résztvenni a szentmiseáldozaton és nem részesülhet annak gyümölcsseiben? Nagyonis részt tudnak venni ők is, csak éppen másképpen; oly módon, ami nekik könnyebb: például úgy, hogy az Úr Jézus életéről elmélkednek, vagy pedig más ájtatossági gyakorlatokat végeznek és más imákat mondanak, amelyek külső formájukat tekintve talán különböznek a szent szertartás imáitól, de természetüknél fogva mégis összefüggnek azokkal.

107.

Felhívjuk ezért figyelmeteket, Tisztelendő Testvérek, hogy saját egyházmegyétekben, illetve a joghatóságotok alá eső egyházi területen ellenőrizzétek, hogyan történik a nép részvétele a liturgikus cselekményeken, és rendezzétek ezeket a kérdéseket azoknak a szabályoknak megfelelően, amelyeket a misekönyv megállapít, és amelyeket a Rítuskongregáció és az egyházi törvénykönyv előír. Minden az előírások szerint és méltósággal folyjék, és senkinek, papnak se legyen szabad a templomokat a saját tetszése szerint kísérletezésekre felhasználnia. Éppen ezért az az óhajtásunk, hogy miként minden egyházmegyében van már egyházművészeti és egyházzenei Tanács, ugyanúgy létesüljön egy olyan Tanács, amelynek célja a liturgikus apostolság terjesztése, hogy ilymódon, a ti gondos ellenőrzésetek mellett, minden az apostoli Szentszék előírásainak megfelelően történjék.

108.

A szerzetesi közösségek tartsák meg lelkiismeretesen mindazt, amit ezekre a kérdésekre vonatkozóan a saját szabályzatuk előír. Semmiféle új dolgot ne hozzanak szokásba mindaddig, amíg azokat a rendi előjárók jóvá nem hagyták.

109.

A legfontosabb tehát az, hogy ha mások is a formák és a körülmények, amelyekkel a nép résztvesz az oltáráldozatban és a többi liturgikus ténykedésben, mégis minden azt a célt szolgálja, hogy minél szorosabb kötelék fűzze a jelenlevőket az isteni Megváltóhoz, életszentségük napról-napra növekedjék és a mennyei Atya napról-napra jobban megdicsőíttessék.

III. A szentáldozás

110.

A fenséges oltáráldozat azzal fejeződik be, hogy a mennyei kenyérben részesülünk. Mint azonban mindenki tudja, az áldozat teljességéhez csupán az kell, hogy a pap áldozzék, nem pedig a nép is, habár a legnagyobb mértékben kívánatos, hogy a hívek is szentáldozáshoz járuljanak.

111.

Helyénvaló, hogy megismételjük itt azt a magyarázatot, amelyet elődünk, XIV. Benedek fűzött a trentói szent zsinat döntéseihez: „Mindenekelőtt ... meg kell állapítanunk, hogy senkinek sem juthat eszébe azt gondolni, hogy a magánmisék, amelyekben csak a pap áldozik, elveszítik az Úr vérontás nélküli áldozatának teljes és tökéletes jellegét és emiatt meg nem engedettek. Jól tudják a hívek, vagy legalábbis könnyen fel lehet őket világosítani arról, hogy a trentói szent zsinat az Egyház állandó hagyományos tanítása alapján, elítélte Luthernek ezt az új, ellentétes és hamis nézetét”¹⁰³ „Ha valaki azt mondaná, hogy azok a

¹⁰³ *Certiores effecti* enciklika, 1782. nov. 13.; §. 1.

misék, amelyeken csak a pap áldozik, meg nem engedhetők és ezért megszüntetendők, legyen kiközösítve.”¹⁰⁴

112.

Tévednek tehát azok, akik nem akarnak szentmisét bemutatni, csak akkor, ha azon a nép is a szentáldozáshoz járul; és még inkább tévednek azok, akik azt hiszik, hogy feltétlenül szükséges a híveknek a pappal együtt megáldozniok, és akik azt állítják, hogy a szentmise nemcsak áldozat, hanem áldozat is és a közösség testvéri lakomája is, és ezért a közös szentáldozást úgy tekintik, mint az egész cselekmény csúcspontját.

113.

Ezért újra és újra emlékeztetnünk kell arra, hogy a szentmise a saját belső természeténél fogva vérontás nélküli áldozata az isteni Áldozatnak, és ez az áldozat, amelyet ő a mennyei Atyának bemutat, abban áll, hogy misztikus szétválasztás következik be a szent színek alatt. A szentáldozás teljessé teszi az oltáráldozatot és részesít benne, éppen ezért az áldozatbemutató esetében feltétlenül szükséges, de a híveknek csupán nagyon ajánlható.

114.

Az Anyaszentegyház, mint az igazság tanítómestere, mindenképpen megvédelmezi a katolikus hit tanításait; ugyanakkor azonban, mint gyermekeinek gondos édesanyja, kifejezetten buzdítja őket, hogy vallásunknak ezt a nagy kincsét gondos előkészülettel és gyakran vegyék magukhoz.

115.

Mindenekelőtt azt kívánja az Egyház, hogy a keresztény hívek legalább lelkiáldozást végezzenek olyankor, amikor ténylegesen nem tudnak a szentáldozáshoz járulni; keltsék fel magukban a hit érzelmeit, bízzák rá magukat alázatos lélekkel az isteni Üdvözítő akaratára, és igyekezzenek minél tökéletesebb szeretetben vele egyesülni.

116.

Mindez azonban nem elég. Minthogy ugyanis az anyagi kenyér vétele által szentségi módon is részeseivé leszünk az áldozatnak, az Anyaszentegyház a végből, hogy „a megváltás gyümölcsét magunkon mindenkor tapasztalhassuk”,¹⁰⁵ megismétli gyermekei előtt az Úr Jézus felszólítását: „Vegyétek és egyétek ... Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre”.¹⁰⁶ Ez okból a trentói szent zsinat mintegy visszhangozza Jézusnak és az ő ártatlan jegyesének óhaját, amikor azt tanácsolja, „hogy az egyes miséken a jelenlevő hívek ne csak lelkileg, de szentségi módon is megáldozzanak, hogy a szent áldozat gyümölcse bőségesebb legyen számukra”.¹⁰⁷ Sőt halhatatlan emlékű elődünk, XIV. Benedek, attól a szándéktól vezérelve, hogy a keresztény hívek jobban megértsék, hogy résztvesznek az áldozatban akkor, amikor szentáldozáshoz is járulnak, dicsérettel illeti azok jámborságát, akik nemcsak akármilyen módon akarnak áldozni, hanem olyan szentostyát kívánnak, amelyet ugyanabban a szentmisében konszekráltak; – bár ő maga is kifejti, hogy azok is igazán és valóságosan részesülnek az áldozatban, akik korábbi misében konszekrált ostyával áldoznak. Így ír ugyanis: „Igaz;”, hogy ugyanabban az áldozatban részesülnek nemcsak azok, akik az akkor konszekrált ostyát veszik magukhoz, hanem azok is, akik a szentségházban megőrzött

¹⁰⁴ Conc. Trid., Sess. XXII. c. 8.

¹⁰⁵ *Római misekönyv*: Úrnap i könyörgés.

¹⁰⁶ 1Kor 11,24.

¹⁰⁷ Sess. XXII. c. 6.

ostyákkal áldoznak; az Egyház azonban mégsem tiltotta el soha, és ma sem tiltja, hogy a pap eleget tegyen a misehallgatók jogos és jámbor kívánságának, akik ugyanannak az áldozatnak kenyeréből akarnak részesülni, amelyik áldozaton résztvesznek; sőt ezt az eljárást helyesli az Egyház, és kívánja, hogy folytassák, azt a papot pedig megrója, akinek hibájából vagy hanyagságából a híveknek nem nyílik alkalmuk ily módon részesülni az áldozatban”.¹⁰⁸

117.

Bár adná az Isten, hogy az Egyháznak ezt a szeretettel teljes meghívását mindenki készségesen elfogadja; bár adná Isten, hogy a hívek, ha lehet, mindennap, és nem csak lelkileg, de szentségileg is magukhoz vegyék a szentáldozásban Jézus Krisztus szent testét, amelyet mindnyájunkért felajánl a mennyei Atyának. Keltsétek fel a reátok bízottak lelkében ezt az epedő és szinte telhetetlen éhséget Jézus Krisztus után, Tisztelendő Testvérek: vezessétek az oltár elé tömegesen a gyermekeket és ifjakat, hogy felajánlják az isteni Megváltónak önmagukat, ártatlanságukat, tettekrekségüket; vezessétek az oltárhoz a házastársakat, hogy a szentáldozásból erőt merítsenek, és a reájuk bízott gyermekeket Jézus szellemében és szeretetében nevelhessék; vezessétek az áldozatóoltárhoz a munkásokat, hogy magukhoz vehessék azt a táplálékot, mely megújítja erejüket, és előkészíti munkájuk égi jutalmát; minden rendű és rangú embert hívjatok be és kényszerítsétek bejönni,¹⁰⁹ mert ez az élet kenyere, amelyre mindnyájan rászorulunk. Jézus Krisztus Egyházának ez a kenyér az az egyedüli kincse, amellyel ki tudja elégíteni kívánságainkat és vágyainkat, amellyel bennünket egybeforraszt Krisztussal, és amely által „egy testté”¹¹⁰ leszünk, és testvéri kapcsolat létesül közöttünk, kik ugyanahhoz az asztalhoz járulunk, ugyanabból a kenyérből törünk, és a halhatatlanság orvosságát vesszük magunkhoz.¹¹¹

118.

Nagyon helyeselhető, amit egyébként a Liturgia is kíván, hogy a hívek is akkor járuljanak a szentáldozáshoz, amikor a pap megáldozott; úgyszintén, mint írtuk, dicsérendők azok is, akik ugyanannak a szentmisének konzekrált ostyáiból áldoznak, amelyik szentmisén résztvesznek. Így valóban elmondhatjuk, „hogy ahányan csak résztveszünk az oltár áldozatában, és Fiadnak szentséges testét és vérért magunkhoz vesszük, minden mennyei áldással és kegyelemmel eltéljünk”.¹¹²

119.

Mégis, igen gyakran vannak olyan okok, amelyek jogosulttá teszik, hogy a szentmise előtt vagy után is lehessen áldozni, és jogosulttá teszik azt is, hogy a pap a szentmisében ne azokkal az ostyákkal áldoztasson, amelyeket akkor konzekrált, hanem a régebből ellett szentostyákkal. Mint már fentebb hangsúlyoztuk, a nép ebben az esetben is teljes mértékig részesül a szentáldozatban, és így sokszor könnyebben van alkalma a szentáldozáshoz járulni. Ha azonban az Egyház, anyai engedékenységében, ilyen messze megy is gyermekei lelki szükségleteinek kielégítésében, ez senkit se bátorítson fel arra, hogy könnyen túltegye magát a szent Liturgia kívánságain. Ha nincs rá elégséges ok, hogy valaki másként cselekedjék, meg kell tenni mindazt, ami által a titokzatos Test egysége az oltár előtt jobban megnyilvánul.

*

¹⁰⁸ *Certiores effecti* enciklika, §. 3.

¹⁰⁹ Vö. Lk 14,23.

¹¹⁰ 1Kor 10,17.

¹¹¹ Vö. Szent Ignác vért.: *Ad Ephes.* 20.

¹¹² *Római misekönyv*: Kánon.

120.

Amikor a szentmise liturgikus része véget ér, az, aki szentáldozáshoz járult, nem mentesül a hálaadás kötelessége alól; sőt nagyon is helyénvaló, hogy aki az Oltáriszentséget magához vette, a szertartások befejeztével összeszedetten és az isteni Mesterrel egyesülve, vele, amennyire a körülmények engedik, édesen és üdvösen elbeszélgessen. Eltérnek tehát az igazság útjától azok, akik inkább a szavakba, mint a lényegbe kapaszkodva azt állítják, hogy a szentmise után nem szükséges már folytatni a hálaadást, mégpedig azért nem, mert az egész szentmise önmagában is már hálaadás, ezenfelül pedig azért sem, mert a hálaadás már mindenkinek a magánajtatossága volna, és ezért nem szolgál az egész közösség javára.

121.

Éppen ellenkezőleg, magának az Oltáriszentségnek természete követeli, hogy aki magához veszi, a keresztyén megszentelődés gyümölcseit teremje. A közösség nyilvános együttesét valóban elbocsátják a mise végén, azonban azoknak, akik Krisztussal egyesültek, nem szabad abbahagyniok lelkükben a dicséret énekét: „Hálát adván mindenkor mindenért a mi Urunk Jézus Krisztusnak nevében az Istennek és az Atyának”.¹¹³ A szentmise liturgiája is figyelmeztet erre minket, amikor így imádkoztat: „Add meg, kérünk, hogy a hálaadásban mindenkor kitartsunk”...¹¹⁴ „és a te dicséretedből soha ki ne fogyjunk”.¹¹⁵ Ha tehát a hálaadásban mindig ki kell tartani, és az istendicséretből soha ki nem fogyni, ki vethetné akkor az Egyház szemére, és ki merné helyteleníteni, ha papjainak¹¹⁶ és híveinek a szentáldozás utánra előírja, hogy legalább rövid ideig beszélgessenek el az isteni Üdvözítővel; ki merné kifogásolni, hogy éppen a liturgikus szentkönyvekbe búcsúkkal is ellátott imákat szőtt be előkészületül a szentmisére és a szentáldozásra, és hálaadásul a szent áldozat bemutatása után? A szent Liturgiától teljesen távol áll, hogy az egyes keresztyének belső érzéseit elfojtsa, sőt inkább éleszti és serkenti ezeket a gondolatokat, amelyek által Jézushoz leszünk hasonlókká, és általa a mennyei Atyához jutunk. Tehát maga a szent Liturgia kívánja, hogy mindazok, akik a szentáldozáshoz járultak, hálát adjanak az Istennek. Az isteni Üdvözítő ugyanis örül annak, ha minket imádkozni hall, szívesen elbeszélget velünk, és menedéket nyújt nekünk szentséges Szívében.

122.

A hálaadás, mely mindenkinek saját lelkéből fakad, feltétlenül szükséges ahhoz, hogy bőségesebben elnyerhessük az Oltáriszentségből kiáradó kegyelmeket, és hogy ezeket képességünk szerint másokra is kiáraszuk, és így az Úr Jézus minden ember lelkében uralkodhassék.

123.

Hogy is ne dicsérnők azokat, Tisztelendő Testvérek, akik szentáldozás után, amikor a hívek közösségét már elbocsátották, bensőséges egyesülésben időznek az isteni Megváltóval? Vele maradnak, nemcsak, hogy élvezzék édességét, hanem azért is, hogy neki szívből hálát adjanak, és főleg, hogy tőle erőt kérjenek kivetni lelkükből mindent, ami útjában áll a szentség hatásának, és megtenni a maguk részéről mindent, ami a jelenlevő Jézus lélekformáló munkáját elősegíti. Csak tegyenek is így, és próbálják megvalósítani a jófeltételeket, gyakorolják a keresztyén erényeket, és használják fel saját lelkük javára az

¹¹³ Ef 5,20.

¹¹⁴ *Római misekönyv*: Áldozócsüt. ut. vas., Postcommunio.

¹¹⁵ Ugyanott, Pünk. ut. 1.vas., Postcomunio.

¹¹⁶ C. J. C. can. 810.

elnyert kegyelmeket. A „Krisztus követése” aranykönyvecskének szerzője kétségtelenül a liturgia szellemében és előírásai szerint beszél, amikor ezt ajánlja azoknak, akik áldozni voltak: „Maradj a csendben és gyönyörködjél Istenedben: az van tenálad, akit az egész világ nem képes befogadni”.¹¹⁷

Igyekezzünk tehát Krisztussal egyesülve mintegy elmerülni az ő szentséges lelkébe; egyesüljünk övele, hogy mi is részesei legyünk annak a végtelenül kedves hódolatnak, amelyet ő a legfőbb Szentháromságnak bemutat, és annak a hálaadásnak, amelyet az éggel és földdel egyesülve zeng a mennyei Atyának, amint az Írás mondja: „Áldjátok az Urat az Úrnak művei mindnyájan”.¹¹⁸ Ez a pillanat, amikor Jézussal egyesültünk, a legalkalmasabb arra, hogy Krisztus nevében égi segítséget kérjünk, és azt el is nyerjük.¹¹⁹ Ez az a pillanat, amikor leginkább vagyunk bemutatói és felajánlói az áldozatnak, amikor elmondhatjuk: „Tégy minket is tökéletes örök áldozatoddá!”¹²⁰

124.

Az isteni Megváltó állandóan, kedvesen hív minket: „Maradjatok bennem”.¹²¹ Az Oltáriszentség vétele által valóban Krisztus van bennünk, és mi Krisztusban, és amiként Krisztus bennünk él és munkálkodik, ugyanúgy kell nekünk is Krisztusban élnünk és munkálkodnunk.

IV. A szentségimádás

125.

A legméltóságosabb Oltáriszentségben, mint mindnyájan tudjuk, „igazán, valóságosan és lényege szerint jelen van a mi Urunk Jézus Krisztusnak teste és vére, lelkével és istenségével együtt”.¹²² Érthető tehát, hogy az Egyház kezdettől fogva imádta Krisztus testét a kenyér színe alatt, miként ez kitűnik magukból a szentmise szertartásaiból is, amelyek a bemutató pap számára előírják, hogy a legméltóságosabb Oltáriszentséget térdhajtással, vagy mély meghajlással imádják.

126.

A szent zsinatok tanítása szerint az Egyház alapításáig visszanyúló hagyomány, hogy „ugyanazzal az imádással imádjuk a megtestesült Igét és az ő testét”,¹²³ Szent Ágoston pedig hangsúlyozza: „Senki sem eszik ebből a kenyérből, mielőtt nem imádta volna”, és hozzáteszi, hogy nemcsak nem vétkezünk, ha imádjuk, de akkor vétkezünk, ha nem imádjuk.¹²⁴

127.

Ezen igazságok alapján keletkezett az Egyházban az Oltáriszentség kultusza, mely lassacskán tovább fejlődött. Az a gyakorlat, amellyel a betegek és életveszélyben lévők számára a szentmisén kívül is megőrizték a szent színeket, megteremtette azt a dicséretes szokást, hogy a templomokban elhelyezett szentséget imádták. A szentségimádás valóban és

¹¹⁷ Lib IV. cap. 12.

¹¹⁸ Dán 3,57.

¹¹⁹ Vö. Jn 16,23.

¹²⁰ *Római misekönyv*: Szentháromság ünnepén, Secreta.

¹²¹ Jn 15,4.

¹²² Conc. Trid., Sess. XIII. can. 1.

¹²³ Conc. Constant. II. *Anath. de trib. Capit.* can. 9. collat.; Conc. Ephes. *Anath. Cyrill*, can. 8. – Vö. Conc. Trid., Sess. XIII. can. 6.; VI. Pius: *Auctorem fidei* konstitúció, n. 61.

¹²⁴ Vö. *Enarr. in Ps.* 98, 9.

teljesen jogosult. Az Oltáriszentség ugyanis áldozat is és szentség is, abban azonban különbözik a többi szentségektől, hogy míg azok csak kegyelmet adnak, addig ez magát a kegyelemnek Szerzőjét tartalmazza. Midőn tehát az Egyház megparancsolja nekünk, hogy Krisztust a szentségi fátyol mögött is imádjuk, őtőle égi és földi javakat kérjünk, amelyekre mindig rászorulunk: – akkor ezzel az Egyház kinyilvánítja élő hitét, amellyel hiszi és vallja, hogy isteni Jegyese jelen van a fátyol mögött, kinyilvánítja iránta való háláját, boldogan élvezve közelségét.

128.

Ez a szentségi kultusz az idők folyamán új és új alakot öltött, egyre szebb lett és áldásosabb. Így például szokásba jöttek az ájtatos és mindennapi szentséglátogatások, a szentségi áldások szertartásai, külső ünnepek a városok és falvak utcáin, főleg az eucharisztikus kongresszusok alkalmával, nemkülönben a nyilvános szentségimádások. Ezek a nyilvános szentségimádások néha csak rövidebb ideig tartanak, de máskor egész vagy több óra hosszat, vagy 40 óráig; egyes helyeken az egész esztendő során tart a szentségimádás, mindig más és más templomban; vannak azután szerzetesházak, amelyekben örökimádás folyik, és ebben a hódolatban sokszor a hívek is résztvesznek.

129.

Ezek az ájtatossági gyakorlatok csodálatosan megnövelték a küzdő Egyház hitét és természetfölöttiségét, és ily módon mintegy földi visszhangjává lettek a dicsőséges Egyház himnuszának, amellyel mindörökké dicséri az Istent és a Bárányt, „aki megöletett”.¹²⁵ Ezért azután ezeket az ájtatossági formákat, amelyek idővel az egész földkerekséget meghódították, az Egyház nemcsak jóváhagyta, de mintegy sajátjává tette és tekintélyével szentesítette.¹²⁶ Mindezek a szent Liturgia ihletéséből születtek, és ezért, ha azzal a fényvel, hittel és áhítattal mennek végbe, amelyet a szertartások megkívánnak, kétségkívül nagy mértékben hozzájárulnak a liturgikus élethez.

130.

Nem lehet azt mondani, hogy az Oltáriszentség kultusza helytelen módon összekeveri a történelmi Krisztust, ki egykor a földön élt, a szentségi Krisztust és azt a megdicsőült Krisztust, ki az égből osztogatja kegyelmeit. Sőt ellenkezőleg: a hívek ily módon éppen az Egyháznak arról a hitéről tesznek ünneplés tanúbizonyságot, hogy ugyanaz a megtestesült Ige, Szűz Mária fia, ki érettünk a keresztfán meghalt, a szentségi színek alatt rejtőzik, és az égből uralkodik. Ezért mondja Aranyszájú szent János: „... Midőn Krisztus testét látod magad előtt, mondd magadban: őneki köszönhetem, hogy nem vagyok többé por és hamu, nem vagyok rabszolga, hanem szabad; őmiatta remélem, hogy a mennyországba jutok egykor és elnyerem érdemeim jutalmát, az örök életet, az angyalok társaságát, Krisztus életközösségét; ezt a testet szegekkel általverték, korbácsokkal megszággatták, de a halál mégsem győzte le ...; ez az a test, amelyet vér borított, amelyet a lándzsa átjárt és amelyből a vér és víz üdvözítő forrásai fakadtak ...; végtelen szeretetében ezt a testet adta nekünk, hogy vegyük és együk”.¹²⁷

131.

Különös módon dicsérni lehet azt a szokást, hogy a hívek számos ájtatossági gyakorlata a szentségi áldás szertartásával fejeződik be. Jó és áldásos dolog az, amikor a pap a

¹²⁵ Jel 5,12, vö. 7,10.

¹²⁶ Vö. Conc. Trid., Sess. XIII. c. 5. és can. 6.

¹²⁷ *In I. ad Cor.* 24, 4.

térdrehullott hívek feje fölé, az ég felé emeli az angyalok Kenyerét, és miközben a kereszt jelét írja le vele, arra kéri az égi Atyát, hogy tekintsen kegyes szemmel Fiára, ki értünk való szeretetből a kereszthalált vállalta, és őmiatta és őáltala, ki Üdvözítőnk és testvérünk akart lenni, áarassa ki áldását azokra, akiket megmosott a Bárány vére.¹²⁸

132.

Ügyeljetek Tisztelendő Testvérek szokott gondosságokkal, hogy minél többet nyitva legyenek a hívek számára a templomok, amelyeket a keresztény hit és kegyelet az évszázadok folyamán emeltek, az Isten örök dicsőségére és az eucharisztikus színek alatt rejtőző Megváltónak méltó otthonául. Járuljanak minél többen ezekbe a templomokba, hogy ott, az Üdvözítő lábaihoz borulva, meghallják az ő édes hívását: „Jöjjetek hozzám mindnyájan, kik fáradoztok és terhelve vagytok, és én megenyhítlek titeket”.¹²⁹ Legyenek a templomok valóban az Isten házai, amelyekben mindenki, „aki jótéteményeidet kérve belép, minden könyörgése teljesülésének örvendhessen”,¹³⁰ és mennyei vigasztalásban részesülhessen.

133.

Csak így érhető el, hogy az emberiség nagy családja végre megbéküljön, és egy szívvel-lélekkel énekelje a remény és a szeretet énekét: „Kegyes pásztor, igaz étek, – édes Jézus, kérünk téged, – te legeltesd, véd a néped, – te mutasd meg kegyességed – fönn az élők közepett”.¹³¹

¹²⁸ Vö. 1Pét 1,19.

¹²⁹ Mt 11,28.

¹³⁰ *Római misekönyv*: Templomszentelési mise könyörgése.

¹³¹ Ugyanott: *Lauda Sion* sequentia az úrnapi misében.

III. rész. A szent zsolozsma és az egyházi év

I. A szent zsolozsma

134.

Az az eszményi keresztény életstílus, amikor valaki állandó és szoros kapcsolatban él az Úristennel. Éppen ezért az az istentisztelet, amelyet az Egyház ad a Mindenhatónak, és amelynek középpontjában az Oltáriszentség és a többi szentségek állanak, úgy van elrendezve, hogy a szent zsolozsma révén a nap minden óráját, a heteket és az egész évet felöleli. Nincs az emberiség életének olyan kora és körülménye, amelyre ez az istentisztelet ki ne terjedne.

135.

Az Egyház minden időben lelkiismeretesen engedelmeskedett az isteni Mester szavainak: „Mindenkor imádkozni kell és soha bele nem fáradni”.¹³² Ezeknek a szavaknak szellemében szünet nélkül imádkozik és a nemzetek apostolának szavaival int minket: „Őáltala (Jézus által) mutatjuk be Istennek mindig a hála áldozatát”.¹³³

136.

A legrégebbi időben csak bizonyos napokon és bizonyos órákban végeztek nyilvános és közös imádságot, amikor mindnyájan együtt fordultak az Úristenhez. De nemcsak a gyülekezetekben, hanem a magánházakban is sokat imádkoztak, néha a szomszédokkal és barátokkal együtt. Később azután a keresztény világ különböző részein szokásba jött, hogy meghatározott időket fordítottak az imádságra, mint például a nap utolsó óráját, amikor már besötétedik és lámpást gyújtanak, vagy pedig az első óráját, amikor az éjszaka immár a végéhez közeledik, a kakas megszólalt és a hajnalcsillag felragyogott. A Szentírás is utal a napnak olyan időszakaira, amelyek különösen alkalmasak az imádságra, vagy pedig a zsidó nép hagyományaiból és mindennapos szokásaiból származtak át. Az Apostolok Cselekedetei szerint az Úr Jézus tanítványai együtt imádkoztak a „nap harmadik órájában”, amikor „eltelének valamennyien a Szentlélekkel”.¹³⁴ Az apostolfejedelem, mielőtt az étkezéshez fogott volna, „felment a háztetőre ... imádkozni a hatodik óra körül”.¹³⁵ Péter és János „fölmentek a templomba a kilencórai imádság idején”.¹³⁶ Pál és Szilás pedig „éjfél tájban imádkozván dicsérik vala az Istent...”¹³⁷

137.

Idők folyamán ezek a különféle imádságok tökéletesedtek, főleg a szerzeteseknek és a vezeklő élet követőinek hatása alatt, míg később az Egyház tekintélye lassacskán bevette a szent Liturgiába.

¹³² Lk 18,1.

¹³³ Zsid 13,15.

¹³⁴ Vö. ApCsel 2,1–15.

¹³⁵ ApCsel 10,9.

¹³⁶ ApCsel 3,1.

¹³⁷ ApCsel 16,25.

138.

A szent zsolozsma, azaz „isteni szolgálat” (*Divinum Officium*) Jézus Krisztus titokzatos Testének imája, amelyet az Egyház minden keresztény hívő nevében és mindannyiuk javára mutat be az Istennek, mivel a papok és az Egyház többi olyan szolgálói és szerzetesközösségei végzik, akik erre a feladatra hivatalos megbízást kaptak.

139.

Hogy ennek az istendicséretnek milyennek kell lennie, kitűnik azokból a szavakból, amelyeket az Egyház a szent zsolozsma végzése előtt tanácsol: tudniillik, hogy „méltón, figyelmesen és ájtatosan” végezzük.

140.

Az isteni Ige, midőn emberi természetet öltött, e földi számkivetés honába is elültette azt az istendicséretet, amelytől örök időkre visszhangzik a mennyország. Önmagával egyesíti az egész emberiséget, és társaivá teszi ennek az isteni hálaéneknek zengésében. „Nem tudjuk, miképp kell imádkoznunk” – valljuk mi is alázatosan – „de maga a Lélek jár közben értünk szavakba nem foglalható sóhajtásokkal”.¹³⁸ Krisztus maga is imádkozik mibennünk az ő Lelke által az Atyához. „Ennél nagyobb ajándékot már nem adhatott az Isten az embereknek ... Jézus imádkozik értünk, mint főpapunk; imádkozik bennünk, mint Fejünk; imádjuk mi is őt, mint Istenünket. Ismerjük föl tehát őbenne a mi szavunkat és mibennünk az ő szavát ... Imádjuk őt, mint Istent; ő imádkozik értünk, mint szolgáló; ott Teremtőként látjuk, itt viszont teremtményként, amennyiben változékony teremtmény alakját vette magára a Változhatatlan, önmagával egy emberré: Fejjé és testté téve minket”.¹³⁹

141.

Az Egyház imájának ezt a kiváló méltóságát megilletődött lélekkel kell szemlélnünk. Mivel pedig ajkunk azokat a szövegeket zengi, amelyeket a Szentlélek sugalmazott, és amelyek az Isten mérhetetlen tökéletességét hirdetik, illő, hogy ezeket a szavakat lelkünk belső érzései is kísérik. Tegyük sajátunkká ugyanazt a lelkületet, amellyel az Egyház emelkedik az égi magasságokig, imádja a Szentháromságot és a dicséret és hála hódolatát mutatja be előtte: „Úgy végezzük a zsolozsmát, hogy lelkünk is összhangban legyen szavunkkal”.¹⁴⁰ Tehát nem a zsolozsma elmondásán, illetve éneklésén van a legfőbb hangsúly, habár ez is legyen zeneileg művészi és történjék az előírásoknak megfelelően. A lényeg azonban a zsolozsmának nem azon a részén van, amely csak a fülnek szól, hanem a lelkületen, amellyel Istenhez emelkedünk, és amellyel neki ajánljuk magunkat és minden cselekedetünket, Jézus Krisztussal egyesülve.

142.

Legfőképpen ettől a lelkülettől függ ezeknek az imáknak hatékonyságuk. Éppen azért, valahányszor nem magához a megtestesült Igéhez intézzük fohászainkat, ezt a befejezést használjuk: „a mi Urunk Jézus Krisztus által”, ki dicsőséges sebeit mutatja fel a mennyei Atyának, hogy közbenjárjon értünk, „mert mindenkor él, hogy értünk közbenjárjon.”¹⁴¹

¹³⁸ Róm 8,26.

¹³⁹ Szent Ágoston: *Enarr. in Ps.* 85, 1.

¹⁴⁰ Szent Benedek: *Regula Monachorum*, c. 19.

¹⁴¹ Zsid 7,25.

143.

Mint tudjuk, a szent zsoltosma legnagyobb részét a zsoltárok alkotják. Felölelik, megszentelik és felékesítik az egész napot. Cassiodorus szépen írja a saját korában használatban lévő zsoltárkönyvről: „Ezek a zsoltárok hajnali örömmujongásukkal biztosítják, hogy jól kezdődjék a nap, áldásossá teszik a nap első óráját, megszentelik a harmadikat, boldoggá teszik a hatodikat a kenyértöréssel, a kilencedik órában jelzik a böjt megszűnését, bezárják a napot, és amikor eljön az éjszaka, megóvják lelkünket attól, hogy sötétség boruljon rá”.¹⁴²

144.

Emlékezetünkbe idézik a zsoltárok azokat a félelmetes és édességes igazságokat, amelyeket Isten a választott népnek kinyilatkoztatott; sugározzák a megígért Szabadítóba vetett reményt, amelyet egykor a magánházakban és a templomban egyaránt zengve hirdettek; gyönyörű fényt vetnek már előre is Jézus Krisztus eljövendő dicsőségére és örök hatalmára; előre hirdetik eljövetelét e földi számkivetés honába, hirdetik alázatosságát, királyi és papi méltóságát, értünk vállalt áldozatos életét és megváltó halálát. Kifejezik a mi lelkünk érzelmeit is: örömeinket, bánatunkat, reményünket, félelmünket, Istenbe vetett bizalmunkat és szeretetünket, valamint titokzatos felemeltetésünket az Isten lakhelyéhez.

145.

„A zsoltár ... a nép megáldása, az Isten dicsérete, a hívek hódolata, mindenek lelkesedése, az egész világ beszéde, az Egyház szava, a hit szépen zengő megvallása, a tekintély elismerése, a szabadság öröme, a lelkesedés hangja, az ujjongás diadalkiáltása”.¹⁴³

146.

Régebben a hívek is inkább résztvettek még ezeken az órákhoz kötött imákon, de az idők folyamán ez kiment a szokásból. Ma már, mint mondtuk, ezeknek az imáknak elvégzése csak a papságot kötelezi és egyes szerzetesi közösségeket. A híveket ezen a téren semminemű kötelezettség nem terheli; mégis nagyon helyeselhető, ha tevékenyen, imájukkal és énekükkel, résztvesznek azokon a vecsernyéken (*Vespertinae laudes*), amelyeket az ünnepek délutánjain szoktak tartani a saját plébániájukon. Nagyon kérünk benneteket és a ti híveiteket, Tisztelendő Testvérek, hogy ezt a szép szokást ne engedjétek feledésbe menni, és ha valahol már nem volna gyakorlatban, ott ismét valósítsátok meg. Mégpedig valósuljon meg oly módon, hogy ne csak szépen és méltóságteljesen menjen végbe, hanem a hívek buzgóságát is növelje, mert így sokkal több lelki haszon származik belőle.

Az ünnepnapokat különösképpen meg kell szentelni, elsősorban a vasárnapokat, amelyeket az apostolok a Szentlélek vezetése alatt a régi szombatnapok ünnepe helyére állítottak. Ha már a zsidóknak is így szólt a parancs: „Hat napon dolgozzatok, a hetedikén szombat van, szent nyugalom az Úr tiszteletére: mindaz, aki munkát végez azon a napon, halállal lakoljon”¹⁴⁴ –, hogyan is ne kellene félniök a keresztényeknek a lelki haláltól, ha az ünnepeken is köznapi munkát végeznek, és ezeknek a napoknak nyugalomát nem a lelküknek, nem az Istennek szentelik, hanem a világias élvezeteknek, minden gátlás nélkül? A vasárnapokat és a többi ünnepeket oly dolgokkal kell megünnepelni, amelyek az Istennek adnak tiszteletet és a lelket értékesen felüdítik. Igaz, hogy az Egyház szigorúan véve csak azt parancsolja, hogy a köznapi munkáktól kell a híveknek tartózkodniuk és szentmisét hallgatniuk, az esti ájtatosságokra vonatkozóan viszont nincs előírása a hívek számára; ez

¹⁴² *Explicatio in Psalterium*, Praefatio.

¹⁴³ Szent Ambrus: *Enarrat. in Ps. I. n. 9.*

¹⁴⁴ Kiv 31,15.

azonban nem jelenti, hogy az ilyesmit az Egyház nagyon is ne óhajtana és kívánja. Ezt kívánja a lelkek szükséglete is, hiszen mindenki rászorul arra, hogy Istent engesztelje és kegyelmét kérje.

Nagy fájdalom tölti el lelkünket, midőn azt kell látnunk, hogy az emberek manapság hogyan töltik az ünnepnapok délutánjait: színházakat és sportversenyeket tömegesen keresnek fel, míg a templomokat alig látogatják. Pedig úgy illenék, hogy minden hívő elmenjen délután is a templomba, ott tanítást kapjon a katolikus hitigazságokról, Isten dicséretét zengje, szentségi áldásban részesüljön papjaitól, és az élet nehézségeihez égi segítséget nyerjen. Igyekezzenek valamennyien megtanulni azokat az imákat, amelyeket a vecsernye alkalmával énekelni szoktak, és próbálják azokat meg is érteni; akkor majd saját magukon is megtapasztalják azt, amit Szent Ágoston érzett, és amiről így ír: „Mennyi könnyem elfolyt akkor a himnuszok és zsoltárok éneklése közben! Mélyen meghatottak az Egyház édesen csengő énekei. Beözönlöttek a hangok fülembe, szívemre rászállt az igazság harmata, kigyulladtak bennem a jámbor érzések, megeredtek könnyeim – és e könnyek igen jól estek nekem”.¹⁴⁵

II. A hittitkok megünneplése az egyházi év keretében

147.

A szentmiseáldozat bemutatásának és a szent zsolozsmának középpontjában az egész esztendőn keresztül főként Jézus Krisztus személye áll, és minden olyan összhangban és rendben van egymással, hogy hol az Üdvözítő alázatossága, hol megváltói működése, hol pedig égi dicsőségének hittitka van előtérben.

148.

Midőn a szent Liturgia Jézus Krisztus életének eseményeire emlékeztet minket, azt a célt szolgálja, hogy ebben az életben minden hívő résztvegyen. Jézus a Feje a titokzatos Testnek, és kell, hogy a Test egyes tagjaiban tovább éljen az ő szent tökéletessége. Oltárrá kell válnia minden keresztény hívő lelkének, amelyen újraélednek az örök Főpap áldozatának különböző fokozatai: szenvedései és a bűnök engesztelésére ontott könnyei, Istenhez az égbe szálló fohásza, készséges és nagylelkű buzgósága és önfeláldozása, Istenre-hagyatkozása és az ő akaratában való megnyugvása, – mert „a vallás legfőbb jellegzetessége, hogy utánozd azt, akit tisztelsz”.¹⁴⁶

149.

Amikor az Egyház a szent Liturgia által más és más időkben elénk vetíti az Úr Jézus életének eseményeit, azt akarja ezzel elérni, hogy e hittitkokon elmélkedjünk, példát vegyünk, és a megszentelődés e forrásából merítsünk. Amit ugyanis ajkunk hirdet, azt hinnünk is kell, amit pedig hiszünk, azt át kell vinnünk a saját életünkbe és a közéletbe is.

150.

Az advent szent időszakában gyászos bűneinkre emlékeztet bennünket; figyelmeztet, hogy tagadjuk meg vágyainkat és vállaljunk magunkra önkéntes önmegtagadásokat; üdvös gondolatokat ébresszünk magunkban és keltsük fel lelkünkben a hó kívánságot az Isten után, aki egyedül tud bennünket megszabadítani kegyelmével a bűntől és szomorú következményeitől.

¹⁴⁵ *Vallomások*, 9. könyv, 6. fejezet.

¹⁴⁶ Szent Ágoston: *De civitate Dei*, lib. VIII. cap. 17.

151.

A Megváltó születésének ünnepnapjaiban a betlehemi barlangba vezet el bennünket az Egyház, és megtanít arra, hogy újjá kell születnünk és alapjában meg kell változnunk, ami pedig csak úgy lehetséges, ha benső és eleven kapcsolatba lépünk a testté lett Igével és részesülünk abban az isteni természetben, amelynek magasságára felemelt bennünket.

152.

Vízkereszt ünnepe emlékeztet bennünket arra a kegyelemre, hogy Isten a pogány népeket is meghívta a keresztény hitre, amiért naponta hálát kell mondanunk az Úrnak. Figyelmeztet, hogy igyekezzünk mélységes hittel közeledni az élő és igaz Istenhez, hogy a lelki dolgokat áhítatos szívvel egyre mélyebben megismerjük, a csendhallgatást és az elmélkedést megszeressük, a kegyelem ajándékát mindinkább megértsük, és benne részesüljünk.

153.

Hetvenedvasárnaptól és a nagyböjton keresztül újra és újra emlékeztetünkbe vési az Egyház, mily nyomorultak vagyunk, mennyire meg kell javulnunk, mennyire utálatot érdemelnek bűneink. Emlékeztet arra, hogy imával és bűnbánattal lemossuk vétkeinket, mert hiszen az állhatatos imádság és bűnbánat biztosítja számunkra azt az isteni segítséget, amely nélkül minden cselekedetünk üres és értéktelen marad.

154.

A nagyhét szent időszakában, amikor a Liturgia Jézus Krisztus szenvedéseit állítja elénk, az Egyház a Kálváriára vezet el bennünket, hogy nyomon kísérjük Üdvözítőnk véres lábnyomait és vele együtt mi is vállaljuk keresztünket. Emlékeztet minket, hogy keltsük fel magunkban azt az engesztelő és vezeklő szellemet, amely Jézust vezérelte. Figyelmeztet, hogy övele együtt mi is meghaljunk.

155.

A húsvéti időszakban a feltámadott Jézus dicsőségét ünnepeljük, és vele együtt a mi lelkünket is bensőséges öröm hatja át. Arra kell gondolnunk ilyenkor, hogy nekünk a buzgóbb és tökéletesebb életre kellene feltámadnunk eddigi hidegségünkből és közönyösségünkből, és egészen az Istennek kellene adnunk magunkat, megfeledekvén a földről és csak az égre tekintve: „Ha feltámadtatok Krisztussal, keressétek az odafent valókat... ízleljétek az odafent valókat”.¹⁴⁷

156.

Végül a pünkösdi időszakban az Egyház arra figyelmeztet bennünket tanításával és munkájával, hogy készséges szívvel engedjük tevékenykedni bennünk a Szentlelket, ki az istenszeretet lángját akarja felgyújtani lelkünkben; figyelmeztet, hogy az erények útján napról-napra előhaladjunk és tökéletesebbek legyünk, mint ahogy Krisztus és az ő mennyei Atyja is tökéletes.

¹⁴⁷ Kol 3,1–2.

157.

Az egyházi év tehát az istendicséret fenséges himnusza, amellyel a keresztény világ nagy családja fordul a mennyei Atyához, Jézuson, az ő örök közvetítőjén keresztül. De tőlünk is megkívánja az Egyház, hogy kitartó és állandó törekvéssel igyekezzünk egyre jobban megismerni és áldani az Úr Jézust; és megkívánja azt is, hogy komolyan, határozottan és állhatatosan igyekezzünk őt követni, szenvedésének útján nyomában járni és vele együtt egykor örökre megdicsőülni.

158.

Abból, amit eddig előadtunk, világosan kitűnik, Tisztelendő Testvérek, mily messze eltávolodtak az igaz és helyes Liturgia fogalmától azok a modern írók, akik a felsőbb misztika látszatától félrevezetve azt hangsúlyozzák, hogy nem a történelmi Krisztusra kell tekintenünk, hanem a „szellemi”, azaz megdicsőült Krisztusra. Sőt még azt sem áallják állítani, hogy a katolikus vallásban változás következett be és Krisztust mintegy detronizálták királyi székéről, mivel elrejtik azt a Krisztust, aki megdicsőülten él és uralkodik mindörökkön örökké és az Atya jobbán ül, és helyette azt a másik Krisztust hozták elő, aki itt a földön élt. Ebből az elméletből kifolyólag egyesek már odáig mennek, hogy a templomokból a megfeszített Üdvözítő képét is el szeretnék távolítani.

159.

Ezek a hamis elméletek szöges ellentétben állnak az Egyház hagyományos tanításával. Szent Ágoston mondja: „Hogyha hiszel a testet öltött Krisztusban, eljutsz az Istentől született Krisztushoz, aki Isten az Istennél”.¹⁴⁸ A szent Liturgia pedig Krisztust a maga teljességében, életének minden mozzanatában élénk állítja: azt, ki az örök Atya Igéje, megszületik Szűz Máriától, tanít bennünket az igazságokra, gyógyítja a beteget, vigasztalja a szomorúakat, szenved és meghal; majd élénk állítja azt a Krisztust is, aki halottaiból feltámad, égi dicsőségéből elküldi nekünk a vigasztaló Szentlelket, és örökké együtt marad az ő Egyházával: „Jézus Krisztus ugyanaz tegnap és ma és mindörökké”.¹⁴⁹ És az Egyház őt nemcsak azért állítja élénk, hogy utánozzuk, hanem azért is, hogy kinyissuk fülünket az ő tanítása előtt, kövessük őt mint pásztorunkat, és hogy üdvösségünk szerzőjét és okát lássuk benne, a titokzatos Főt, akinek mi élő tagjai vagyunk.

160.

Minthogy pedig keserves kínszenvedése, amelyből üdvösségünk fakadt, a legjelentősebb hitigazság, éppen azért megfelel a katolikus hit szellemének, hogy a szenvedéstörténetet illő módon állítsa szemünk elé. Annál is inkább, mert ez a hitigazság áll az istentiszteletnek is a középpontjában: hiszen a szentmiseáldozat nap-nap után az Úr Jézus kereszthalálát újítja meg, a többi szentségek pedig szintén a legszorosabban kapcsolódnak a szent keresztfához.¹⁵⁰

161.

Éppen ezért a liturgikus év, amelyet az Egyház áhítata tölt ki és kísér, nem pusztán megjelenítése a múltnak, és nem is csak egyszerű megemlékezés a régmúlt dolgokról. Sokkal inkább azt kell mondanunk, hogy maga Krisztus az, aki az Egyházban ugyanúgy járja irgalmasságának útjait, mint ahogyan földi életében körüljárt jót cselekedvén;¹⁵¹ kegyességében azt akarja, hogy az emberek lelkébe belevésődjen az ő élete és valamiképpen

¹⁴⁸ Szent Ágoston: *Enarr. in Ps.*, 123. n. 2.

¹⁴⁹ Zsid 13,8.

¹⁵⁰ Szent Tamás: *Summa Theol.* III. q. 49 és q. 62. art. 5.

¹⁵¹ ApCsel 10,38.

ők is általa éljenek. Ezek a hitigazságok jelen vannak és elevenen hatnak az Egyházban, tehát nemcsak valamilyen elvont, bizonytalan módon léteznek, mint ahogy egyes újabb írók képzelik. Az egyházatyák tanítják, hogy Jézus életének titkai a keresztény tökéletesség példaképei, Krisztus érdeméből és imájából kifolyólag az isteni kegyelem forrásai, és végül hatékonyan működnek lelkünkben, mert a saját jellegüknek megfelelően üdvösségünk okozói. Maga az Anyaszentegyház is azért esd az Úristenhez, hogy az Úr Jézus életének élénk állított eseménye a mi lelkünket is minél inkább hassa át. Jézus behatásából és erejéből mibélünk is átáramlik az éltető erő, miként a fából az ágakba, a Fejből a tagokba, és így lassacskán mi is eljuthatunk „olyan életkorra, melynek mértéke Krisztus teljessége”.¹⁵²

III. A szentek ünnepei

162.

Az egyházi év folyamán nemcsak Jézus Krisztus életének titkait, hanem az égi szentek ünnepeit is megüljük. Habár ezeknek az ünnepeknek tárgya alacsonyabbrendű az előbbieknél, az Egyház mégis azt a célt akarja velük elérni, hogy az életszentség példaképei lebegjenek a hívek szeme előtt, amelyeken felbuzdulva, az isteni Megváltó erényeit öltsek magukra.

163.

A szentek valóban példaképeink, mert mindegyikük életéből Jézus Krisztus tükröződik vissza, akit ők utánoztak, és akit nekünk is utánoznunk kell. Egyesek közülük az apostoli tevékenység példaképei, mások a vértanúi bátorságé; egyesekben az állandó készenlétet csodáljuk, amellyel várták az Urat, másokban ismét a szüzi tisztaság és a gyönyörű keresztény alázatosság ragyogott; mindegyikben pedig lángolt az Isten- és felebarátszeretet. A szent Liturgia élénk állítja az életszentségnek ezt a sok tündöklő ékességét, hogy üdvös figyelmeztetésül szolgáljanak számunkra, és hogy „akiknek érdemein örvendezünk, azoknak a példája minket lángra gyújtson”.¹⁵³

Úgy illik tehát, hogy megőrizzük „az egyszerűségben az ártatlanságot, a szeretetben az egyetértést, az alázatosságban a szerénységet, a tevékenységben a buzgóságot, a mások megsegítésében a készséget, a szegénygondozásban az irgalmasságot, az igazság védelmében az állhatatosságot, a szigorúságban a mértéket, – hogy semmi se hiányozzék bennünk azokból az erényekből, amelyeknek példaképei állanak előttünk. Ezek ugyanis azok az útjelzők, amelyeket az égi hazába megtért szentek reánk hagytak, hogy ezen az úton haladva, követhessük őket a boldogság honába”.¹⁵⁴ Hogy pedig külsőleg is felbuzduljunk példájukon, az Egyház a szentek képeit állítja fel a templomokban, természetesen mindig azzal a szándékkal, hogy „akiknek képeit tiszteljük, azoknak erényeit kövessük”.¹⁵⁵

164.

Van ezen kívül egy másik oka is a kereszténységben a szentek tiszteletének: hogy tudniillik közbenjárásukat kérjük, és akiknek ünnepén örvendezünk, azok segítségével fölemeltessünk”.¹⁵⁶ Ez magyarázza, miért van a szent Liturgiában olyan sok imádság, mely a szentek közbenjárásáért esedezik.

¹⁵² Ef 4,13.

¹⁵³ *Római misekönyv*: Több vértanú közös miséje, a húsvéti időn kívül, III-ik mise, könyörgés.

¹⁵⁴ Szent Beda Venerabilis: *Hom. 70. in soll. omn. Sanct.*

¹⁵⁵ *Római misekönyv*: Damaszkuszi Szent János miséjének könyörgése.

¹⁵⁶ Szent Bernát: *Sermo II. in festo omn. Sanct.*

165.

Valamennyi szent között különleges módon tiszteljük az istenszülő Szűz Máriát. Élete, az Istentől neki szánt hivatásnak megfelelően, szorosan egybefűződik Jézus Krisztus életének eseményeivel, senki nem állt hozzá közelebb és senkinek sem volt nagyobb befolyása Jézus életére, mint neki, és ezért senki sincs, aki annyira kegyben állna, és akinek olyan hatalma volna az Isten Fiának szentséges Szíve előtt és általa a mennyei Atya előtt, mint Máriának. Szentebb a keruboknál és szeráfoknál, és nagyobb a dicsősége minden égi szentnél, mivel „malasztal teljes”,¹⁵⁷ és mivel ő az Isten anyja, aki nekünk Megváltónkat e világra szülte. Ha tehát ő az „irgalmasság anyja, életünk, édességünk, reménységünk”, akkor csak kiáltunk hozzá „sírva és zokogva e siralomvölgyéből”,¹⁵⁸ és magunkat és mindenünket teljes bizalommal helyezzük pártfogása alá. Akkor lett édesanyánkká, amikor az isteni Üdvözítő bemutatta áldozatát; ezen a címen nevezzük magunkat az ő gyermekeinek. Ő minden erényben példaképünk, és szent Fiát adja nekünk, övele együtt pedig mindent, amire szükségünk van, mivel „Isten azt akarta, hogy mindent Márián keresztül kapjunk”.¹⁵⁹

166.

Az egyházi évnek ezen az évről-évre megismétlődő liturgikus útján keresztül, az Egyház megszentelő befolyása alatt, a szenteknek és főleg a szeplőtelen Szűz Máriának nyomdokain „járuljunk igaz szívvel, a hit teljességében, meghintve szívünket és megtisztítva a rossz lelkiismerettől, és lemosva testünket tiszta vízzel”,¹⁶⁰ a „Főpaphoz”,¹⁶¹ hogy övele éljünk és érezzünk, és övele behatoljunk a „kárpit belsejéig”,¹⁶² hogy ott a mennyei Atyát mindörökké dicséressük.

167.

Ez tehát a szent Liturgia lényege és természete. Felöleli a szentmiseáldozatot, a szentségeket és a szent zsolozsmát; célja, hogy a lelkünket egybekapcsolja Krisztussal és megszentelje az Isteni Megváltón keresztül, és ily módon megdicsőítse Krisztust és általa és őbenne a Szentháromságot: *Dicsőség az Atyának és Fiúnak és Szentlélek Istennek.*

¹⁵⁷ Lk 1,28.

¹⁵⁸ „*Salve regina*”.

¹⁵⁹ Szent Bernát: *In nativ. B. M. V.*

¹⁶⁰ Zsid 10,22.

¹⁶¹ Zsid 10,21.

¹⁶² Zsid 6,19.

IV. rész. Lelkipásztori irányelvek

I. A nem szoros értelemben vett liturgikus ájtatosságok ajánlása

168.

Hogy megóvjuk az Egyházat mindennemű tévedéstől és túlzástól, aminőkről az előbbieken szó volt, és hogy a hívek minél biztosabb elvek alapján és minél több lelki haszonnal gyakorolhassák a liturgikus apostolságot, úgy véljük, Tisztelendő Testvérek, hogy helyénvaló egyet-mást a mondottakhoz hozzátenni, mintegy gyakorlati tanulság levonásaként.

169.

Midőn az igazi és helyes vallásosságról szólottunk, hangsúlyoztuk, hogy a szent Liturgia és az egyéb ájtatosságok között (ha azok egyébként helyesek és helyes célt szolgálnak), semmiféle ellentét nem lehetséges, sőt vannak olyan ájtatossági gyakorlatok, amelyeket az Egyház nagyonis ajánl a papoknak és a szerzetesi közösségeknek.

170.

Mármost azt szeretnők, ha az ilyen ájtatosságokat nemcsak ők, hanem a hívek is gyakorolnák. Hogy csak a főbbeket említsük, ilyen gyakorlat az elmélkedés, a gondos lelkiismeretvizsgálat, a lelkigyakorlatok végzése, a szentséglátogatások, vagy a szűzmáriás ájtatosságok, amelyek között legelső helyet foglalja el a szentolvasó.¹⁶³

171.

Ez a sokféle vallási megnyilatkozás minden bizonyossággal a Szentlélek indításából és munkálkodásából fakadt; hiszen mindegyiknek az a célja, hogy ha más és más módon is, de a lelkünket az Istenhez fordítsa és vezérelje, a bűnökért engesztelést nyújtson és az erények gyakorlására serkentsen. Komoly vallásosságra ösztökélnek ezek az ájtatosságok, mert hozzászoktatnak az örök igazságokról való elmélkedésre, és képessé tesznek arra, hogy szemlélni tudjuk az Úr Jézus emberi és isteni természetének titkait. Ugyanakkor pedig, amikor a hívekben a komolyabb lelkiéletet ápolják, ezzel egyben rávezetik őket arra is, hogy több haszonnal tudjanak résztvenni a nyilvános istentiszteleten, és távol tartják azt a veszélyt, hogy a Liturgia merő külsőséggé váljék.

172.

Ajánljátok és ápoljátok, Tisztelendő Testvérek, lelkipásztori gondossággal az ilyen ájtatosságokat, amelyeknek igen üdvös hatásuk lesz a reátok bízottakra. Különösen pedig ne engedjétek, hogy a templomokat a nyilvános istentiszteleti órákon kívül zárva tartsák, miként egyes helyeken máris megtörténik, és amit némelyek a „liturgikus megújulás” hamis jogcímével akarnak indokolni, vagy pedig azzal a meggondolatlan kijelentéssel, hogy csak a liturgikus szertartásoknak van hatásuk és értékük. Ne engedjétek, hogy a szentségimádások és szentséglátogatások szokása kiveszőbe menjen; ne engedjétek, hogy az ájtatossági szentgyónásokat elhanyagolják; ne engedjétek lehanyagolni a boldogságos Szűzanya

¹⁶³ Vö. C. J. C. can. 125.

tiszteletét, különösen az ifjúság körében ne, hogy későbbi életükre is megőrizték ezt a tiszteletet, mely szentek megállapítása szerint a kiválasztottság jele. Ezeknek a dolgoknak elhanyagolása megöli az igazi vallásosságot, mert olyan mérgezett gyümölcs, amely egy egészséges fa beteg ágából sarjad. Le kell tehát vágni az ilyen beteg ágat, hogy a fa életadó nedve ne táplálhasson mást, mint egészséges gyümölcsöt.

173.

Mivel pedig a gyakori gyónás ellen egyesektől felhozott vádak teljesen idegenek Krisztus és az Egyház szellemétől, a lelkiéletre pedig igen károsak, azért újból az emlékezetetekbe idézzük mindazt, amit erről a kérdéssel a *Mystici Corporis* enciklikában fájdalommal írtunk, és újból nyomatékosan kérünk titeket, hogy amit ott igen komoly szavakkal kifejtettünk, azt tárjátok fel híveiteknek, és főleg a papnövendékeknek és a fiatalabb papságnak, hogy elmélkedjenek fölötte, és készséges szívvel a hallottakat meg is valósítsák.

174.

Különös módon törekedjete arra, hogy a havi rekollektiót és a többnapos lelkigyakorlatokat nagy lelki haszonnal minél többen elvégezzék; nemcsak papok, de világi hívek is, főleg azok, akik az egyesületi életben, vagy az Actio Catholica életében tevékenyen résztvesznek. Miként már mondtuk, az ilyen lelkigyakorlatok nagyon hasznosak, sőt nélkülözhetetlenek ahhoz, hogy a mély vallásosságot beleoltsák a lelkekbe, és őket tökéletesebbé tegyék, hogy ezáltal a szent Liturgiából is bőségesebb kegyelmeket nyerhessenek.

175.

Ami ezeknek a lelkigyakorlatoknak módját illeti, mindenki legyen teljes tudatában annak, hogy nemcsak az égben, de a földi Egyházban is „sok lakóhely van”,¹⁶⁴ és hogy a lelki élet tudománya egy embernek sem monopóliuma. A Szentlélek csak egy, de „ahol akar, ott fű”,¹⁶⁵ és más-más kegyelmekkel, más és más úton vezeti az általa megvilágosított lelkeket az életszentség felé. A lelkeknek ez a szabadsága és a Szentléleknek ez a természetfeletti működése szent dolog, amit senkinek sem szabad megzavarni vagy elfojtani. Közismert tény viszont, hogy a Szent Ignác módszerével tartott lelkigyakorlatok, csodálatos eredményeik miatt, elnyerték már Elődjeink teljes jóváhagyását és ajánlását is. Ugyanezen okból már mi magunk is jóváhagytuk és ajánlottuk, most pedig ezt az ajánlást készségesen megismételjük.

176.

Feltétlenül szükséges természetesen, hogy az indítás, amely egy bizonyos ájtatossági gyakorlat felé vonz, a világosság Atyjától eredjen, akitől minden jó adomány és minden tökéletes ajándék származik.¹⁶⁶ Ez pedig abban a hatásban nyilvánul meg, amellyel az ilyen ájtatosság rávezeti a lelkeket az istentisztelet egyre mélyebb szeretetére és szélesebb körben való terjesztésére, fölkelti bennük a hő vágyat a szentségek föl vételére, és minden szent dolog iránt tiszteletet gerjeszt. Ha viszont az ilyen új ájtatossági gyakorlatok akadályt gördítenek az istentisztelet útjába, vagy annak elveivel és szabályaival ellentétben állnak, akkor nyilván nem jó szellem és nem az okosság vezérli és irányítja őket.

¹⁶⁴ Vö. Jn 14,2.

¹⁶⁵ Jn 3,8.

¹⁶⁶ Vö. Jak 1,17.

177.

Vannak azután egyéb ájtatossági gyakorlatok, amelyek szorosan véve nem tartoznak ugyan a szent Liturgiához, de azért mégis igen kiválóak, olyannyira, hogy bizonyos fokban mégis ide kapcsolódnak, és maga az apostoli Szentszék is, valamint a püspökök is igen gyakran jóváhagyták és dicsérték azokat. Ilyenek például a májusi szűzmáriás ájtatosságok, vagy a júniusi Jézus Szíve-ájtatosságok, kilencedek és triduumok, vagy a

178.

szent keresztút, és ehhez hasonlók. Ezek az ájtatosságok előkészítik a lelkeket a gyakori szentgyónásra, misehallgatásra és szentáldozásra, közelebb hozzák lelkünkhöz megváltásunk titkát, és a szentek példájának utánzására serkentenek, tehát gyümölcsözően hozzásegítenek ahhoz, hogy a liturgikus cselekményekben is jobban részt tudjunk venni.

179.

Ennélfogva veszedelmes és teljesen helytelen dolgot cselekednék az, aki vakmerő módon mindezen ájtatossági gyakorlatokat meg akarná reformálni, és csak a szigorúan vett liturgikus szabályok szerint akarná azokat engedélyezni. Szükséges viszont, hogy a Liturgia szelleme és előírásai oly módon érvényesüljenek bennük, hogy ne jöjjön szokásba semmiféle ízléstelenség, vagy olyasmi, ami ellenkeznék az Isten házának szentségével, avagy ami zavarná az istentiszteleti cselekményeket, és ellentétben állna a józan vallásossággal.

180.

Gondoskodjatok róla, Tisztelendő Testvérek, hogy a ti vezetésetek alatt ez az igazi és őszinte vallásos szellem uralkodjék, és egyre jobban felvirágozzék. Azt pedig különösképpen el ne mulasszátok mindenki előtt hangsúlyozni, hogy az igazi keresztény élet lényege nem a különféle imák és ájtatossági gyakorlatok sokaságában áll, hanem abban, hogy amit végeznek, az tényleg a hívek lelki javára, és közvetve az egész Egyház javára történjék. Az örök Atya ugyanis „kiválasztott minket Krisztus által a világ megteremtése előtt, hogy szentek és szeplőtelenek legyünk előtte a szeretetben”.¹⁶⁷ Szolgálja tehát minden imánk és ájtatosságunk azt a célt, hogy ezt a magasztos és mindenekfelett álló hivatást teljes erőnkől betölthessük.

II. Liturgikus szellem és liturgikus apostolság

181.

Intünk továbbá titeket, Tisztelendő Testvérek, hogy miután eltávolítottatok minden tévedést és hibát, és eltiltottatok minden helytelenséget és túlkapást, mozdítsátok elő mindazokat a kezdeményezéseket, amelyek a szent Liturgia mélyebb ismeretét ültetik el a hívekbe, hogy ezáltal jobban és könnyebben tudjanak keresztényhez illő lélekkel résztvenni az istentiszteleten.

182.

Mindenekelőtt arra kell törekedni, hogy mindenki kellő tisztelettel és hűséggel tartsa be azokat az előírásokat, amelyeket a trentói szent zsinat, a pápák, vagy a Rítuskongregáció kiadtak, és amelyeket a liturgikus könyvek a külsőségekre vonatkozóan meghatároznak.

¹⁶⁷ Ef 1,4.

183.

Három dísszel kell ékeskednie minden liturgikus cselekménynek, mint Elődünk, X. Pius mondotta: a szentség díszével, mely irtózik minden profán behatástól; a külső formák előkelőségével, amelyben minden komoly és tiszta művészetnek részt kell vennie; végül az egyetemesség ékességével, mely az egyes helyi szokások megőrzése mellett is a világegyház egységét jelképezi.¹⁶⁸

184.

Újra és hangsúlyozottan kívánjuk, hogy ékesek legyenek a templomok és az oltárok. Mindenkit buzdítson ez az isteni kijelentés: „A házadért való buzgóság megemészt engem”.¹⁶⁹ Arra törekedjünk, hogy a templomok, a miseruhák és az oltárfelszerelés, ha nem is dicsekedhetnek nagy gazdagsággal, mégis ragyogjanak a tisztaságtól, és hibátlanok legyenek, mert hiszen az isteni Fölséget szolgálják. Ha pedig korábban azt mondtuk, hogy nem helyes, ha valaki a régi szokások felélesztésének vágyától vezetve, a szentek ábrázolásait ki akarja tiltani a templomból, úgy most kötelességünknek érezzük, hogy helytelenítsük azoknak ferde vallásosságát, akik az Isten házában és magukon az oltárokon is, minden komoly ok nélkül képek és szobrok tömkelegét helyezik el; akik hivatalosan el nem ismert ereklyéket tesznek ki tiszteletre; akik végül csupán a jelentéktelen és apró dolgokat sürgetik, a legfontosabbakat és legszükségesebbeket pedig elhanyagolják, és így okot szolgáltatnak arra, hogy a vallás nevetség tárgyává legyen, és komolysága csökkenjen.

185.

Emlékezetetekbe idézzük „az új istentiszteleti és ájtatossági formák be nem vezetéséről” kiadott rendeletet is,¹⁷⁰ amelynek lelkiismeretes megtartását gondos figyelmetekbe ajánljuk.

186.

Ami az egyházi zenét illeti, a Liturgiában lelkiismeretesen meg kell tartani az apostoli Szentszéknek e tárgyban kiadott előírásait. A gregorián ének a katolikus Egyháznak sajátja, amelyet őseitől örökölt, amelyet a századok folyamán gondosan megőrzött, és amelyet a hívek számára is, mint az ő sajátjukat ajánl, sőt a Liturgia egyes részeinél kifejezetten elő is ír.¹⁷¹ Ez az énekforma a szent hittitkok megünneplését sokkal ékesebbé és ünnepélyesebbé teszi, a jelenlevők áhítatát pedig nagy mértékben növeli. Éppen ezért saját tekintélyünkkel is készségesen megerősítjük mindazt, amit ebben a tekintetben feledhetetlen emlékű Elődeink, X. Pius és XI. Pius elrendeltek, hogy a papnevelőintézetekben és a szerzetesiházakban a gregorián éneket gondosan és szorgalmasan tanítsák, és hogy legalább a nagyobb templomokban ismét felújítsák a régi énekkarokat (*Scholae cantorum*), ami már eddig is több helyen eredménnyel megtörtént.¹⁷²

187.

Ezenkívül, „hogy a hívek is minél tevékenyebben bekapcsolódjanak az istentiszteletbe, a gregorián éneket maga a nép is énekelje azoknál a részeknél, amelyekben neki kell szerepelnie. Nagyon is szükséges, hogy a hívek ne mint kívülállók és néma szemlélők vegyenek részt az istentiszteleten, hanem megkapja lelküket a Liturgia szépsége... Úgy illik, hogy hangjuk felváltva hallatsszék a pappal vagy az énekkarral, az előírásoknak megfelelően.

¹⁶⁸ *Tra le sollecitudini*, motuproprio, 1903. nov. 22.

¹⁶⁹ Zsolt 68,10; Jn 2,17.

¹⁷⁰ Suprema S. Congr. S. Officii Decretum, 1937. máj. 26.

¹⁷¹ Vö. X. Pius: *Tra le sollecitudini*, motuproprio.

¹⁷² Vö. X. Pius id. h.; XI. Pius: *Divini Cultus* konstitúció, II. V.

Ha mindez így történik, amit bár adna az Isten, akkor majd eltűnik az a szokás, hogy a nép sehogy sem, vagy pedig csak halk mormolással felel a latin nyelven, vagy a saját nyelvén elhangzott imákra”.¹⁷³ A szentmiseáldozatban az isteni Üdvözítő, az ő drága vérében megváltott gyermekeivel együtt zengi végtelen szerelmének himnuszát. A közösség, ha áhítattal vesz részt az áldozatban, hogyan is hallgathatna ilyenkor, hiszen „aki szeret, az énekel”,¹⁷⁴ és miként a régi mondás tartja: „aki énekel, kétszeresen imádkozik”. A küzdő Egyház tehát, vagyis a papok és a hívek együtt, beleszövik éneküket a dicsőséges Egyház és az angyalok kórusába, hogy valamennyien együtt zengjék a dicséret nagyszerű és örök himnuszát az isteni Szentháromságnak, miként mondjuk: „engedd meg, kérünk, hogy velük egyesíthessük a mi szózatunkat”.¹⁷⁵

188.

Nem szabad viszont azt állítani, hogy a modern zenét és éneket teljesen ki kell küszöbölni a katolikus istentiszteletből. Sőt nagyon is beillenek a templomokba, mert emelik a szent szertartások fényét, a lelkeket pedig fel tudják emelni és nagyban növelhetik buzgóságukat. Csupán ne legyen bennük semmi világias jelleg, sem olyasmi, ami a helynek és a liturgikus cselekménynek szentségét bántaná, és ne legyen bennük semmi különködés.

189.

Arra is felhívjuk figyelmeteket, Tisztelendő Testvérek, hogy az egyházi népéneket előmozdítsátok. Ha szépen és méltósággal történik, a keresztény hívőserég áhítatát könnyen fel tudja kelteni és fokozni. Diadalmasan szálljon az égbe a nép közös éneke, mint a tenger zúgása¹⁷⁶; az ének hangja legyen jelképe annak az „egy szívnek és léleknek”,¹⁷⁷ ami testvérekhez és az örök Atya gyermekeihez illik.

190.

Amit az egyházi zenéről mondtunk, körülbelül ugyanaz vonatkozik a többi művészeti ágra is, különösképpen az építészetre, szobrászatra és festészetre. Nem szabad előítéletről és általánosságban megvetni és lebecsülni a modernebb stílust és formákat, amelyek inkább is illenek a ma használatos anyagokhoz; másfelől viszont nem szabad túlzásokba sem esni, sem a túlzó realizmus terén, sem pedig a végletekbe menő, úgynevezett szimbolizmus irányában. Fontosabb a hívek lelki épülése, semmint az egyes művészek egyéni ízlése és ítélete. Ezeket az elveket figyelembe véve azonban, semmiképpen sem szabad gátat szabni a mai idők művészetének, amely a szent helyeket és szertartásokat akarja kellő tisztelettel szolgálni. Járuljon csak hozzá a mai művészet is ahhoz az évszázados Isten-dicsérethez, amellyel a legnagyobb lángelmék hódoltak az Úrnak.

Emellett azonban, lelkiismeretünk szavára hallgatva, sajnálkozásunkat és rosszallásunkat fejezzük ki az olyan műalkotások és az olyan stílus fölött, amelyet egyesek mostanában igyekeznek divatba hozni, és amely sokkal inkább az igazi művészet megrontásának és eltorzításának nevezhető, sérti a keresztény mértéktudást és áhítatot, és bántja az igazi vallásos lelkületet. Meg kell tiltani, hogy ilyen alkotások bekerüljenek a templomokba, és ha bekerültek, el kell onnan távolítani őket, mint ahogyan egyáltalán „mindent ki kell küszöbölni, ami sérti a hely szentségét”.¹⁷⁸

¹⁷³ XI. Pius: *Divini Cultus*, IX.

¹⁷⁴ Szent Ágoston: *Serm.* 336, n. 1.

¹⁷⁵ *Római misekönyv*: prefáció.

¹⁷⁶ Vö. Szent Ambrus: *Hexameron*. III. 5, 23.

¹⁷⁷ Vö. ApCsel 4,32.

¹⁷⁸ C. J. C. can. 1178.

191.

Igyekeztek tehát, Tisztelendő Testvérek, a pápai előírások és rendeletek alapján állva, utat mutatni a művészeknek és vezetni őket. Őrájuk hárul ma a feladat, hogy restaurálják vagy újjáépítsék azt a sok templomot, amelyet a háború megrongált vagy lerombolt. Merítsenek ihletet és ötletet a katolikus vallásból, hogy az istentisztelet szükségleteit jobban és tökéletesebben szolgálhassák. Ha így tesznek, elérhetik, hogy tiszta fényhez hasonlóan tündököljék a művészet, mely mintegy az égből források; elérhetik, hogy előmozdítsák az emberi kultúrát, dicsőséget adjanak az Istennek és a lelkek javát szolgálják. A művészet ugyanis csak akkor nevezhető igazán vallásos művészetnek, ha „szolgáló gyanánt szolgálja az istentiszteletet”.¹⁷⁹

192.

Van azután még valami, Tisztelendő Testvérek, amit különös módon figyelmetekbe és apostoli buzgóságtokba ajánlunk. Ami a külső istentiszteletet illeti, az mind fontos, de ezenfelül nagyon lényeges, hogy maguk a keresztények csakugyan liturgikus életet éljenek, és abból lelkük természetfeletti életét gazdagítsák.

193.

Gondoskodjatok tehát arról, hogy a növendékpapság az aszkétikus, teológiai, jogi és lelkipásztori tanulmányokon kívül, behatóan megismerje a szent szertartásokat, megértse mélységüket és szépségüket, és elsajátítsa összes szabályaikat, rubrikáikat. Nemcsak avégből, hogy többet tudjanak, nem is csak avégből, hogy a szertartásokat egykor majd szépen és hibátlanul végezhessek, hanem főleg, hogy pappá neveltetésük Krisztussal való bensőséges egységben folyjék, és egykor majd a szentségek szent kiszolgáltatóivá váljanak.

194.

Törekedjete azután arra, olyan módon és olyan eszközökkel, ahogyan bölcsességetek legjobbnak látja, hogy a papok és a hívek szívben-lélekből összeforranak, és ennek folytán a hívek a Liturgiában is tevékeny szerephez jussanak, olyannyira, hogy azt a szó szoros értelmében szent cselekménynek lehessen nevezni, amelyben a pap, mint a plébánián rábízottak lelkipásztora, híveivel egyesülve adja meg az örök Istennek az őt megillető tiszteletet.

195.

Hogy ezt a célt könnyebben el lehessen érni, kétségkívül helyes dolog derék és jól kiképzett fiúkat kiválasztani minden társadalmi osztályból, akik jó szívből és nem érdekből, ájtatosan és kitartóan szolgálnak az oltárnál. Úgy illik, hogy ezt a feladatot még a magasállású és művelt emberek is kitüntetésnek tekintsék fiaik számára.

196.

Ha ezek az ifjak papi felügyelet mellett gondos oktatást nyernek, és sikerül kellő kitartást és tiszteletudást beléjük nevelni, könnyen megtörténhetik, hogy új papjelöltek akadnak majd közöttük, és akkor majd nem kell a papoknak sem panaszkodniuk, mint sok országban, hogy nincs senki, aki nekik az oltárnál felelne és segítene.

¹⁷⁹ XI. Pius: *Divini Cultus* konstitúció.

197.

Igyekezzetek elérni, hogy a katolikus hívek mind résztvegyenek a szentmisén. Hogy pedig ez a részvétel minél gyümölcsözőbb legyen, buzdítsátok őket, hogy tevékenyen kapcsolódjanak bele az áldozatba, úgy, miként arról az előbbieken szó volt. A szentmiseáldozat a legfőbb istentiszteleti cselekmény; kell tehát, hogy a keresztény vallásosságnak is forrása és mintegy középpontja legyen. Apostoli buzgalmatok érezze ezenkívül mindig úgy, hogy még nem tettetek meg mindent, amíg csak nem látjátok, hogy reátok bízott kedves híveitek tömegesen járulnak a szentáldozáshoz, mely a vallásos élet szentsége, az egység jelképe és a szeretet köteléke.¹⁸⁰

198.

Hogy ezekkel az értékekkel a keresztény hívek inkább tudjanak élni, tárjátok fel előttük a szent Liturgia kincsesházát; tanítsátok őket alkalmi prédikációkkal, sorozatos szentbeszédekkel, tanulmányi hetekkel és más ilyen módokon. Ebben a munkában különös segítségetekre szolgálnak majd az Actio Catholicába tömörült munkatársaitok, kiknek mindenkor készen kell állaniok arra, hogy segítői legyenek a hierarchiának a Krisztusország elterjesztésében.

199.

Gondosan kell azonban őrködnötök, hogy az ellenséges ember ne jöjjön az Úr szántóföldjére, és bele ne vesse a konkolyt a búza közé,¹⁸¹ vagyis hogy nyájatokat meg ne környékezzék valamilyen rejtett tévedés, mint a hamis *miszticizmus*¹⁸² és a káros *quietizmus*, – amelyeket, mint tudjátok, egyszer már elítéltünk –, sem pedig meg ne környékezzék valamilyen veszedelmes *humanizmus*, sem olyan tanítás, mely elhomályosítja a katolikus hit fogalmát; vagy pedig a túlzó *archeologizmus* liturgiái vonatkozásban. Óvakodjatok, hogy el ne terjedjen az a tanítás, mely tévesen azt hirdeti, hogy Krisztus megdicsőült emberi természete valóságosan és állandóan jelen van „megigazultakban”; vagy pedig az a tévtanítás, mely szerint pontosan ugyanaz és ugyanolyan mértékű kegyelem köti össze Krisztust az ő titokzatos Testének minden egyes tagjával.

200.

Az esetleges nehézségek sohase vegyék el bátorságtokat, sem pedig el ne ernyesszék lelkipásztori éberségeteket. „Fújjátok meg a harsonát Sionban ... gyűjtsétek össze a népet, szenteljétek meg a gyülekezetet, hívjátok egybe a véneket, gyűjtsétek össze a gyermekeket és a csecsemőket”,¹⁸³ és teljes erővel azon fáradozzatok, hogy a világ minden temploma megteljen, és minden oltárt körülövezzen a keresztény hívek serege, kik, mint élő tagok, az isteni Fővel egyesülve övele és őáltala mutassák be a legszentebb áldozatot és adjanak méltó dicséretet az örök Atyának.

*

201.

Ezeket akartuk veletek közölni, Tisztelendő Testvérek, és tesszük ezt attól a szándéktól vezetve, hogy a Mi és ti gyermekeitek jobban megértsék és többre becsüljék azt a kincset, amelyet a szent Liturgia rejt magában: a keresztáldozatot megjelenítő és megújító

¹⁸⁰ Vö. Szent Ágoston: Tract. XXVI. in Joan. 13.

¹⁸¹ Vö. Mt 13,24–25.

¹⁸² *Mystici Corporis* enciklika,

¹⁸³ Joel 2,15–16.

szentmiseáldozatot; az isteni kegyelemnek és a természetfölötti életnek forrásait, a szentségeket; és a szent zsolozsma istendicséretét, mely az égről és a földről szüntelenül száll az Úr elé.

202.

Reméljük, hogy ezek a figyelmeztetéseink fölrázzák a hanyagokat és szembehelyezkedőket, és arra készítetik majd őket, hogy komolyabban és alaposabban foglalkozzanak a liturgikus tanulmányokkal, sőt atyai szívvel figyelmeztetjük őket, hogy vigyék át a gyakorlati életükbe is a Liturgia természetfölötti leheletét, miként az apostol mondja: „A Lelket ki ne oltsátok”.¹⁸⁴

203.

Azoknak viszont, akiket a mértéktartás hiánya helyel-közzel arra készítetett, hogy olyasmit mondjanak vagy tegyenek, amit fájó szívvel nem helyeselhetünk, Szent Pálnak ezeket a szavait ismételjük: „Mindent vizsgáljatok meg, ami jó, tartsátok meg”.¹⁸⁵ Atyai szívvel intjük őket, hogy gondolkodás- és cselekvésmódjukat a katolikus tanítás alapjaira helyezték, mely Jézus Krisztus ártatlan Jegyesének, a szentek Anyjának elveit vallja.

204.

Végül pedig mindenkit figyelmeztetünk, hogy készségesen és hűségesen engedelmeskedjék főpásztorainak, akiknek joguk és kötelességük, hogy irányítsák az Egyház egész életét, főleg lelki életét. „Engedelmeskedjete elöljáróitoknak és hódoljatok nekik, mert ők öröködnék, mint akik számot fognak adni lelketekről, hogy ezt örömmel tegyék és ne sóhajtva”.¹⁸⁶

205.

Adja meg kegyesen az Isten, akit tisztelünk, aki „nem a zűrzavarnak Istene, hanem a békességé”,¹⁸⁷ hogy egy szívvel és lélekkel tudjunk résztvenni földi számkivetésünk idején a szent Liturgiában, mely mintegy előkészítője és hírnöke annak a másik, mennyei Liturgiának, ahol egykor a mi édes Szűzanyánkkal együtt fogjuk énekelni: „A trónon ülőnek és a Báránynak áldás és tisztelet és dicsőség és hatalom örökkön örökké”.¹⁸⁸

206.

E boldog reménységtől vezérelve, mindnyájatokra Tisztelendő Testvérek, és az egész reátok bízott nyájra, az égi ajándékok előhírnökeként és különös jóindulatunk jeleként, szeretettel adjuk apostoli áldásunkat.

Kelt Castel Gandolfóban, Róma mellett, 1947. november hó 20-dikán, pápaságunk kilencedik évében.

XII. Pius pápa.

¹⁸⁴ 1Tessz 5,19.

¹⁸⁵ 1Tessz 5,21.

¹⁸⁶ Zsid 13,17.

¹⁸⁷ 1Kor 14,33.

¹⁸⁸ Jel 5,13.